

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1900.

Andra Kammaren.

N:o 8.

Tisdagen den 6 februari.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades de i kammarens sammanträden den 28 och den 30 nästlidne januari förda protokoll.

§ 2.

Föredrogos hvar för sig och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda å kammarens bord hvilande propositioner:

angående förhöjning af understödsbeloppen från småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt;

angående jordafsöndring från förra sergeantbostället $\frac{9}{16}$ mantal Bjuf n:o 8 i Bjufs socken af Malmöhus län;

angående öfverförande af medel från de ecklesiastika bostälernas skogsfond till presterskapets löneregleringsfond; och

angående lönetursberäkning för vissa lärare vid Göteborgs högskola.

§ 3.

Vid föredragning härefter af konstitutionsutskottets memorial n:o 1, med uppgift å hvilande förslag till ändringar i grundlagarne, begärdes ordet af:

Herr Johansson i Noraskog, som yttrade: I öfverensstämmelse med den uppfattning, som gjorde sig gällande vid sammanträde af talmanskonferensen i går och som delas af många ledamöter både från denna och från Första Kammaren, tillåter jag mig vördsamt hemställa, att kammaren ville besluta, att det från 1899 års riksdag hvilande grundlagsändringsförslaget n:o 4 å sidan 25 i konstitutions-

utskottets memorial n:o 1, som handlar om ändrad lydelse af 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen, icke måtte uppföras å föredragningslistan och företagas till behandling, förrän Kongl. Maj:ts proposition angående förslag till lag om straffregister blifvit af båda kamrarne slutbehandlad.

Jag tillåter mig äfvenledes hemställa om bordläggning ånyo af konstitutionsutskottets förevarande memorial.

Den sålunda gjorda hemställan blef af kammaren godkänd.

§ 4.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda, statsutskottets utlåtanden n:is 12, 13, 14, 15, 16, 17 och 18.

§ 5.

Härefter föredrogs lagutskottets memorial n:o 1, i anledning af kamrarnes remiss af en uti justitieombudsmannens embetsberättelse intagen framställning angående dyrtidstillägg åt vaktmästaren vid justitieombudsmansexpeditionen.

Den af utskottet i förevarande memorial gjorda anmälan lades till handlingarna; och beslöt kammaren att öfverlemna justitieombudsmannens ofvannämnda framställning till statsutskottet.

§ 6.

Lagutskottets härefter föredragna memorial n:o 2, angående öfverlemnande till särskilda utskottet af en till lagutskottet hänvisad motion, blef af kammaren godkänt.

Samma utskotts utlåtande n:o 3, i anledning af verkställd granskning af justitieombudsmannens embetsförvaltning, lades till handlingarna.

§ 7.

Upplästes följande till kammaren ankomna protokoll:

År 1900 den 5 februari sammanträdde kamrarnes valmän för utseende af Riksdagens komiterade för tryckfrihetens vård.

Sedan ledamoten af Andra Kammaren herr Ivar Månsson i Trää, med stöd af § 12 utaf reglementariska föreskrifter för Riksdagen, förklarar valnämndens sammankomst öppnad, företogs upprop af valmännen, och befunnos samtliga valmän från båda kamrarne vara tillstädes.

Vid anstaldt val af ordförande utsågs dertill herr Månsson.

Sedan 108 § regeringsformen samt 70 och 75 §§ riksdagsordningen uppläst, företogs valet; och befunnos efter dess slut hafva blifvit till komiterade för tryckfrihetens vård utsedde:

professoren friherre <i>A. E. Nordenskiöld</i>	med 24 röster,
professoren <i>G. O. A. Montelius</i>	» 24 »
borgmästaren <i>F. Krook</i>	» 24 »
f. d. justitierådet <i>C. G. Hernmark</i>	» 24 »
riksgäldsfullmäktigen <i>J. Johansson</i>	» 12 »
f. d. bibliotekarien <i>C. G. Styffe</i>	» 12 »

de två sistnämnde efter lottning med f. d. riksarkivarien C. G. Malmström och bibliotekarien H. Wieselgren, hvilka jemväl hvar för sig erhållit 12 röster.

Ivar Månsson.

Hugo E. G. Hamilton.

Fredrik Almgren.

Olof Melin.

Jemte det protokollet lades till handlingarna, beslöt kammaren, att Riksdagens kanslideputerade skulle om detta val underrättas äfvensom anmodas att låta uppsätta och till kamrarne ingifva förslag till förordnanden för de valde.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Afgåfvos följande motioner, nemligen af:

herr *H. Hedlund*, n:o 145, med förslag till ändrad lydelse af § 3 mom. 13 tryckfrihetsförordningen;

herr *D. Persson* i Tällberg, n:o 146, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.; och

herr *J. Byström*, n:o 147, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till Stockholms alkoholisthem.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *J. W. Bengtsson* i Häradsköp under 4 dagar från och med den 10 dennes,

herr *G. Lindgren* i Islingby under 7 dagar från och med den 6 dennes,
herr friherre *F. W. von Otter* under 6 dagar från och med den 9 dennes, och
herr *J. E. Ericsson* i Ahlberga under den 7 dennes.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes lagutskottets utlåtanden:

n:o 4, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändring af gällande bestämmelser i afseende å mått och vikt; och

n:o 5, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 18 kap. 16 § strafflagen.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,1 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Onsdagen den 7 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 31 nästlidne januari.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *D. G. Restadius* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

med förslag till lag om tillägg till värnpligtslagen den 5 juni 1885, beträffande vapenöfning under år 1900 för utrönande af härens krigsberedskap; och

med förslag till lag angående mönstring under år 1900 af hästar och fordon för utrönande af härens krigsberedskap.

De kongl. propositionerna bordlades.

§ 3.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att riksdagsmannen Nils Olsson i Ättersta är i följd af njurblödning förhindrad att under de närmaste dagarne deltaga i riksdagsarbetet, intygar på heder och samvete.

Stockholm den 4 Februari 1900.

John Berg
Professor.

§ 4.

Under återopande af i sådant afseende mellan herrar talmän träffad öfverenskommelse hemstälde herr talmannen, det kammaren ville besluta att nästa onsdag den 14 innevarande februari företaga val af tjugufyra valmän för att utse Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare äfvensom af sex suppleanter för dessa valmän. Denna herr talmannens hemställan bifölls.

§ 5.

För hänvisning till utskott föredrogos de å kammarens bord hvilande motioner och öfverlemnades dervid:

Herr *H. Hedlunds motion*, n:o 145, till konstitutionsutskottet; och

herr *D. Perssons* i Tällberg motion, n:o 146, till Riksdagens särskilda utskott.

Vid föredragning derefter af herr *J. Byströms* motion, n:o 147, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till Stockholms alkoholisthem, begärdes ordet af motionären, herr *Byström*, som yttrade:

Angående återtagande af motion n:o 147.

Herr *Byström*: Herr talman! Som mot denna min motion framstälts den anmärkningen, att den icke blifvit i vederbörlig tid väckt, ber jag, herr talman, vördsamt kammaren om tillåtelse att få återtaga densamma.

Den af herr *Byström* sålunda gjorda hemställan blef af kammaren bifallen.

§ 6.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda lagutskottets utlåtanden n:is 4 och 5.

§ 7.

Bankoutskottets härefter föredragna memorial n:o 2, angående beviljande af ökad byggnadsanslag åt afdelningskontoret i Kalmar, blef af kammaren godkänt.

§ 8.

Härefter företogs till behandling konstitutionsutskottets memorial n:o 1, med uppgift å hvilande förslag till ändringar i grundlagarne.

Om ändrad lydelse af 3 § 13:o tryckfrihetsförordningen.

Dervid förekom i ordningen först *det från riksdagen år 1897 hvilande förslag om ändrad lydelse af 3 § 13:o tryckfrihetsförordningen.*

Enligt detta förslag skulle nämnda stadgande erhålla följande lydelse:

§ 3.

Under de förutsatta vilkor, att, vid pröfningen af en skrift eller ansvaret för densamma, de, på hvilka en sådan pröfning ankomma kan, i fall, som tvetydiga synas, hellre fria än fälla, alltid mera må fästa sin uppmärksamhet på ämnets och tankens, än på uttryckets lagstridighet, på skriftens åsyftning, än på framställningssättet, och alltid utan rättighet att, i hvilket fall som helst, draga obestämda slutföljder af uttrycken, skola såsom missbruk af tryckfriheten anses:

13:o. *Framställning, som sårar tukt och sedlighet*; brottet skall straffas enligt allmän lag, och skriften konfiskeras.

Såsom allmän regel — — — — — icke för brottsligt ansett.

Om
ändrad lydelse af 3 § 13:o)
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

Efter uppläsning häraf anförde

Herr Hedlund: Herr talman! Jag skall först be att få framhålla, att denna fråga icke vidkommer tidningsväsendet. Tidningsmännen skulle icke drabbas af någon skada, i fall det nu föreliggande grundlagsförslaget går igenom, och de skulle icke vid fullgörandet af sina uppgifter derigenom lida något intrång i sin yttrandefrihet. Utan frågan gäller den skönlitterära skildringsfriheten och den gäller tillika — synes mig — huruvida den begreppsförvirring, som ganska allmänt råder emellan anständighet och verklig sedlighet — om denna begreppsförvirring skall befästas i lag till, så vidt jag förstår, ödesdigra följder för denna lags verkningskraft, när det gäller, och till osunda följder för den stora allmänhetens uppfattning på åtskilliga områden, icke endast det skönlitterära.

Tillika bör framhållas, att ingen öfverhängande fara är på färde. Om jag icke minnes orätt, hafva vi icke haft något tryckfrihetsmål med yrkande om ansvar enligt 13:de momentet allt sedan år 1896, och polismyndigheten har med framgång tagit i tu med den egentliga smutslitteraturen. En af våra mest framstående författare påvisade också härom dagen, att det skönlitterära författareskapet på sista tiden tagit en sådan rigtning, att någon sammanstötning mellan detta och vare sig berättigade eller oberättigade sedlighetsparagrafer icke gerna kan komma i fråga. Vi hafva sålunda god tid på oss att afvakta framkomsten af ett sådant förslag till förändring af detta moment, med hvars lydelse man kan vara tillfredsställd och mot hvilket inga allvarliga betänkligheter kunna uppställas.

Sådana kunna deremot, enligt min uppfattning, framställas mot det nu hvilande förslaget både från principiell synpunkt och från ändamålsenlighetssynpunkt, nemligen i afseende på frågan, huruvida man skall med den föreslagna lydelsen af momentet kunna verksamt ingripa i de fall, der sådant verkliga är af behovet påkalladt.

Att den nuvarande lydelsen af paragrafen är otidsenlig och ofullständig i rent af afvita grad, derom har den praktiska erfarenheten vittnat och derom råder icke mer än en mening. Men en bestämd förtjenst har dock denna nuvarande lydelse, den, att den tydligt och bestämdt utsätter, hvori en förseelse består, och förutsättningarna för straffbarhet. I detta afseende gifver deremot det nu hvilande förslaget alls ingen handledning.

Till en början vill jag nu anmärka, att uttrycket »framställning, som sårar tukt och sedlighet», strider mot mitt språkliga öra, så afskrifvet ur gällande strafflag det än är. Icke kan min sedlighet såras, men väl min *känsla* för sedlighet. Men denna känsla för

Om
ändrad lydelse af § 13:0
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

sedligheten, hvilken tydligen är hvad som i lagen afses, vexlar på mycket olika sätt hos mig och hos min granne, äfven om vi på nästan alla andra områden kunna tänka lika. Denna känsla vexlar hos olika samhällsklasser, å olika orter inom ett och samma land och å olika tider. Jag ber att i detta afseende få åberopa de mycket träffande ord, som år 1897 faldes i denna kammare af en mycket saknad ledamot å dalabänken. Jag trotsar också någon att kunna uppvisa, att någon annan paragraf i svensk lag hvilar på en så fruktansvärdt gungande grund och som så helt och hållet öfverlemnar en på nåd och onåd åt det subjektiva omdömet. Hvad som i dag är straffbart, är i morgon straffritt; hvad som straffas på en ort, straffas icke på en annan; ja, en och samma sak kan i samma stad straffas och frikännas af olika domare. Dertill kommer, att denna paragraf utan tvifvel kommer att tillskapa en mängd fall, i hvilka antingen en majoritets eller en minoritets äktaste rättskänsla såras af ett fällande utslag.

Äfven om detta stadgande skulle tillämpas med stor betänksamhet och varsamhet, så lider det dock i rättsligt afseende af samma ryggradslöshet. Det är i sjelfva verket ett riktigt idealiskt polisstadgande, ett sådant, som man kan använda såsom vapen, *när* och *der* man så finner lämpligt, men för öfrigt låta hvila. Sådant kan man finna sig i, när det gäller ordningsmål på några kronor, men när det gäller straff, som kan uppgå till fängelse och hafva social brännmärkning till följd, då bör man akta sig. Då måste rätten tillämpas jemt och lika för alla; eljest blir det icke lag, utan olag.

För min del är jag gifvetvis vän af jury i tryckfrihetsmål, men en jury behöfver för att fälla rätta domar en säker handledning i lagen. Eljest skulle jag nästan föredraga, att äfven tryckfrihetsmålen ginge den vanliga domstolsvägen; då har man i allt fall den utvägen att vädja och kan i sista instans, om icke förr, få ett utslag, som vittnar om att de, som affattat detsamma, äro fint rättsbildade människor, som tänkt djupt och fått en klar uppfattning om sedlighet och om hvad som med afseende å denna bör och icke bör tillåtas. Vidare skulle genom sådana utslag kunna bildas en likformig uppfattning om hvad som hörer till sedlighetsförbrytelser, efter hvilken underdomstolarne sedan hade att rätta sig. Sålunda skulle rättspraxis utfylla och närmare precisera och konturera lagens sväfvande bestämmelser. Då nu emellertid ingenting är vanligare än att sammanblanda anständighet och sedlighet, skulle utan tvifvel de jurymän i de olika städerna, som skulle komma att sitta till doms med ledning af detta moment, i allmänhet sätta anständigheten såsom norm i sedlighetens ställe. Men nu veta vi ju, att anständighet och sedlighet egentligen icke hafva mycket med hvarandra att göra. Det finnes till och med ett klassiskt uttryck, som lyder: »anständigheten kom och sederna försvunno». Nå, detta behöfver man just icke skriva under för att icke desto mindre inse, att här mycken falsk anständighetskänsla skulle komma att spela herre på täppan. En frisk

sedlighet ryggar icke tillbaka för ett öppet uttryck, men det gör anständigheten, under hvars mantel många sedligt skröpliga käril gömma sig. En sund natur drager sig icke för ett groft uttryck, om det är träffande, men den förpjåskade förfiningen skyggar tillbaka därför. Falsk anständighet, pryderi och mamsellaktighet skulle göra hvad de kunde för att allt mera och mera sammansnöra det utrymme för skildringens och uttryckets frihet, som lemnas i enlighet med denna paragraf, och mot denna sträfvan kommer allt hvad som är ungt och friskt och kraftigt inom vår litteratur att gång på gång med trots bryta. Man vill ju hafva anseende för lagen, men hvilken möjlighet finnes att upprätthålla anseendet för en lag, som gång på gång måste tjena som handtlangare åt råhet, dumhet, oförståelse och pryderi och enligt hvilken komma att fällas domar, som måste uppröra ett sundt rättsmedvetande, medan lagen å andra sidan icke förmår skilja på detta och detta, utan man nödgas frikänna verkligt osedlig litteratur, därför att den försvarar sig med hänvisningen till att den icke begagnar mera ohöljda och direkta uttryck, än som begagnats af den eller den författaren, som allmänna meningens håller om ryggen eller som af någon jury förut frikänts.

Det är jemväl att förutse, efter som det i hvarje samhälle alltid förefinnes en reaktion mot sedlig fördomsfullhet och pryderi, att denna reaktion ofta skulle slå öfver åt motsatta sidan och frikänna hvad som borde straffas. På detta sätt nedsjunker lagen till en död bokstaf och dräpes af sin egen tvetydighet, som gifver, under skiftande förhållanden, äu pryderiet och än osedligheten för mycket på hand.

Vi hafva en mycket belysande erfarenhet häraf från Frankrike. Den franska strafflagen innehåller i 287 art. följande stadgande: »Hvarje framställning (exposition) eller spridning af sångstycke, figur eller bild (figure ou image), som strider mot goda seder, straffas med böter från 16 till och med 500 francs eller fängelse från en månad till ett år», hvarjemte skriften etc. konfiskeras. Detta stadgande har ungefär samma innehåll som det nu hos oss hvilande förslaget; i alla händelser är det icke mindre strängt. Men har det hulpt? Den franska skönlitteraturen är, som man vet, i närvarande tid tuktlös till en grad, som synes oss hardt när obegriplig; och smutslitteraturen frodas i tryckta skrifter och dagspress. Det är svårt att säga, men det förefaller dock icke omöjligt, att den franska lagen, i fall den från början ordentligt specialiserat hvad verklig osedlighet är, skulle hafva haft bättre kraft att träffa den verkliga osedligheten. Och detta hade inverkat helsosamt återhållande på den ädlare litteraturen.

Det moment, hvars lif i dag är satt i fråga, har egt bestånd i nära hundra år; och det händer, att vi i dag i vår ordning lagstifta kanske för hundra år fram. Ty det går icke så lätt att ändra ett dylikt stadgande, när det en gång kommit till stånd. Och det förefaller mig då klart, huru det kommer att gå. En stor författare, som läser i lifvets uppenbarelsebok med lika hängifven andakt som den fromme i sin bibel, han drivses af brinnande ifver att afbilda

Om
ändrad lydelse af 3 § 3:0)
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

Om
ändrad lydelse af 3 § 13:o
tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

detta lif i högt och lågt, i allvar och löje, i dygd och last. I sin mäktiga skaparedrift bekymrar han sig föga om hvad som sårar anständigheten eller icke. Och der hans konstnärliga samvete kan tänkas komma i kollision med någon sedlighetsparagraf, mistänker jag, att han låter samvetet tala öfver lagen.

Författare, som troget och ärligt vilja skönlitterärt analysera förhållandet mellan könen, de kunna icke undgå att väcka anstöt. Men deremot kan det komma tider, då lösaktig och lättfärdig litteratur är på modet och då den bäres upp af en lättsinnig och njutningslysten verldsåskådning. Ja, der skulle nog en sedlighetsparagraf vara nyttig. Men då är den vanmäktig, ty tiden sjelf är otuktig och och osedlig; och då är den synnerligen fördragsam mot hvad som sårar tukt och sedlighet. I dess skydd, i stora och allvarliga författares skydd går smutslitteraturen, pockande på att den icke använder värre uttryck än som hos dem blifvit godkända.

»Sedernas vanhelgd» är ett utmärkt uttryck i det nuvarande momentet. Det skulle emellertid nu försvinna, och det vore synd. Men det vore kanske mera synd, i fall våra efterkommande skulle förebå oss, att vi ersatt denna paragraf med en annan, som upprättade såsom fast institution *rättens* vanhelgd. Vi behöfva i vår tryckfrihetsförordning en sedlighetsparagraf, hvilande på en djup och sann och fast uppfattning af hvad sedlighet är och derutinnan riktigt handledande dem, som ha att tillämpa lagen, samt slutligen också en sådan, som gifver en nödig specialisering af hvad som är förseelse mot denna lag och af förutsättningarna för straffbarhet.

Enär det nu hvilande förslaget, så vidt jag förstår, icke uppfyller dessa betingelser, ber jag, herr talman, att få på detsamma yrka afslag.

Häruti instämde herrar *Höjer, Nyström, Branting, Styrländer* och *Nydal*.

Vidare anförde:

Friherre Barnekow: Herr talman, mina herrar! För min del tror jag, att man lägger större vikt vid denna fråga, än som är behöfligt. Vi skola nemligen komma i håg, att det icke är första gången, som denna fråga är föremål för behandling. Den har många gånger förut behandlats såväl af regering och Riksdag som äfven af enskilda korporationer och personer. Och vid dessa tillfällen har man nästan enhälligt haft den uppfattningen, att ifrågavarande moment, sådant det föreligger, icke är lämpligt, utan väl tarfvar en förbättring. Så blef vid 1897 års riksdag det nu föreliggande förslaget efter en noggrann pröfning i konstitutionsutskottet af båda kamrarne antaget, i denna kammare efter votering med eu ganska stor majoritet. Hvad har nu inträffat sedan 1897, som skulle gifva anledning till att det, som då antogs af båda kamrarne, nu skulle förkastas?

För min del kan jag icke finna, att någonting har inträffat.

Precis samma skäl, som 1897 anfördes emot, hafva nu anförts; men de voro då icke tillräckliga att bringa förslaget på fall. Det antogs ändock af Riksdagen.

Hvad är det då, som anföres mot förslaget? Jo, man säger, att det är ett intrång på tryckfriheten och att det kan komma att skada skönlitteraturen m. m. Men jag undrar, om så verkligen blir förhållandet. Den verkliga skönlitteraturen kan nog gå framåt, äfven om detta moment skulle blifva antaget. Det är ju intet annat man önskar än att ställa tryckfrihetsförordningen i paritet med strafflagen. Och den paragraf i strafflagen, som berör förevarande ämne, lyder sålunda: »Sprider någon ut skrift, målning, teckning eller bild, som tukt och sedlighet sårar; straffes med böter» etc. Det är nästan alldeles precis samma ordalydelse, som här föreslagits.

Jag skall be att få till alla delar instämma med en talare på stockholmsbanken, herr Hedin, som, då denna fråga förra gången förelåg till behandling, yttrade sig, så vidt jag erinrar mig, i den riktning, att han icke visste, hvarför osedlighet i tryck skulle hafva något företräde framför annan osedlighet; han insåg icke, hvarför denna skilnad skulle förefinnas. Och det kan icke heller jag inse.

Man har vidare åberopat det utmärkta anförande, som en talare på dalabanken höll här år 1897. Han framhöll då, att det vore farligt att antaga denna lag, derför att under reaktionära strömningar, och om pryderiet blefve modernt, man skulle kunna befara, att en mängd personer skulle kunna blifva dömda.

Ja, mina herrar! Hvad de reaktionära strömningarna beträffar, är jag för min del icke så grufligt rädd, om en reaktion i afseende på sedligheten skulle uppstå. Jag tror icke, att det skulle skada. Och dessutom dessa ömma samveten och pryda menniskor, som skulle förorsaka, att personer skulle blifva origtigt dömda, jag undrar, om det är någon fara, att dessa personer skulle kunna få någon så stor majoritet. Jag tror, att, om man ser på det världsliga området, dessa ömma samveten aldrig haft och ej heller kanske någonsin komma att få så stor majoritet, att de skulle kunna göra någon skada.

Dessutom vet jag icke, hvarför vi skulle låta denna gamla paragraf qvarstå. Det heter der bland annat — — »hvarigenom främjandet af ett förderligt lefnadssätt åsyftas» — —. Man skulle således bevisa, att den, som skrifer och låter trycka en osedlig bok, åsyftar att främja ett förderligt lefnadssätt. Tro herrarne, att den, som sitter och skrifer skändliga och otuktiga saker och sedan lemnar det skrifna till trycket, verkligen gör detta för att befrämja ett förderligt lefnadssätt? Det tror jag icke. Jag tror, att han befattar sig bra litet med sina medmenniskor och huru de lefva. Nej, han gör det bara af snöd vinning, för att förtjena penningar.

Men redan i rubriken till § 3 står det ju taladt om »skriftens åsyftning»; och då synes det obehöfligt att åter upprepa detta i det 13:de momentet. Ty i så fall anser jag, att jurymännen ändock böra fästa afseende dervid. I rubriken talas vidare om att i tve tydiga

*Om
ändrad lydelse af § 13:o
tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)*

*Om
ändrad lydelse af § 13:o)
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

fall »hellre fria än fälla» samt att »alltid mera fästa uppmärksamheten på ämnets och tankens än på uttryckets lagstridighet, på skriftens åsyftning än på framställningssättet». När allt detta förekommer i rubriken, vet jag icke, hvarför det åter behöfver upprepas i mom. 13, när det i paragrafens öfriga moment icke omtalas.

På grund af hvad jag nu anfört, kan jag icke inse, att föreliggande förslag, om det antages, skulle i något hänseende komma att menligt inverka på tryckfriheten; och vidare tror jag, att genom antagande af den nu ifrågasatta grundlagsändringen man skulle kunna med större lätthet komma åt personer, som gjort till sin uppgift att sprida osedlighet bland folket. Man säger visserligen, att en ändring af 13:de momentets nuvarande lydelse icke är behöfzig; att den hvarken är »nödig eller nyttig». Ja, hvad det beträffar, måste man fästa sig vid hvad som passerat, nemligen att Riksdagen varit enig om förändringen, att regeringen framlagt förslag i sådan rigtning, att enskilde och korporationer uttalat, att momentets ordalydelse vore olämplig och en förändring behöfzig.

Af dessa skäl och då inga andra skäl nu hafva anförts emot än 1897, då förslaget likväl antogs, får jag, herr talman, anhålla om bifall till den föreligganda grundlagsändringen.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mina herrar! Jag har egentligen begärt ordet för att få till protokollet antecknad, att jag nu liksom för 3 år sedan kommer att rösta för afslag å det nu hvilande grundlagsändringsförslaget. Och jag gör det därför, att jag icke kan finna, att detta förslag innehåller någon förbättring, utan tvärtom en försämring af den gamla lagbestämmelsen. Det nya förslaget har visserligen den förtjensten att vara något kortare än det gamla momentet, men det besitter icke egenskapen att vara kort och godt, utan det är i stället så sväfvande och tänjbart, att det i praktiken torde blifva ganska långt, ja, jag skulle nästan vilja säga, oändligt. Och jag beklagar de jurymän, som skola hafva en sådan lagtext sig till efterrättelse.

Den föreslagna förändringen kan således enligt mitt förmenande icke anses nyttig eller nödig ur rent formel synpunkt. Och jag tror icke heller, att någon kan påstå, att denna förändring skall vara nyttig eller nödig ur rent moralisk synpunkt. Ty den gamla lagen har enligt min uppfattning i detta afseende, med de brister den än må hafva, varit ganska tillfredsställande. Och herrarne vilja väl knappast påstå, att vare sig vårt folk eller vår litteratur under de nära 90 år, vi stått under den gamla lagens hägn och skydd, fallit i sedligt afseende. Och om någon skulle anse, att sedligheten sjunkit under dessa år, är det sannerligen icke den nuvarande tryckfrihetsförordningens fel. Den som tror, att man genom tänjbara, mångtydiga och dunkla grundlagsparagrafer skall kunna höja sedligheten i vårt land, han tar enligt min uppfattning grundligt miste.

Man har också, såsom vi nyss hörde, anfört såsom skäl för bifall

till detta förslag, att man derigenom skulle bringa öfverensstämmelse mellan grundlagen och strafflagen. Jag vill i detta afseende fästa uppmärksamheten på tvenne omständigheter: För det första behöfver eller bör icke grundlagen böja sig vare sig för strafflagen eller civila lagen, och för det andra bringas icke öfverensstämmelse mellan dessa lagar genom att antaga det nu hvilande förslaget. Ty 18 kap. 13 § strafflagen har följande lydelse: »Sprider någon ut skrift, målning, teckning eller bild, som tukt och sedlighet sårar;» etc. Det blir således en väsentlig skilnad mellan dessa lagtexter, äfven om vi skulle antaga det föreliggande förslaget.

Om
ändrad lydelse af 3 § 13:o
tryckfrihets-
förförordningen.
(Forts.)

Huru jag sålunda än ser saken, kan jag dock icke finna några skäl, som tala för det hvilande förslaget. Och då nu ett annat förslag är genom enskild motionärs åtgörande framlagdt, torde kloketen bjuda, att vi taga ännu eu stunds betänketid och icke förhastad oss i detta hänseende; hvarför jag, herr talman, skall be att få yrka afslag på det föreliggande förslaget.

Herrar *Bromée* i Billsta, *Kempe* och *Hammarström* instämde häruti.

Herr Öhngren: För de äldre ledamöterna af Andra Kammaren torde föreliggande grundlagsändringsförslag vara, hvad man säger, utdebatteradt, alla skäl framdragna och pröfvade samt af majoriteten befunnna goda.

En del af de nytillträdande ledamöterna kunna deremot icke af de skäl, som i protokollen finnas andragna, känna sig öfvertygade om att förändringen, sådan den föreligger, är nödvändig eller nyttig.

Den föreslagna förändringen synes nemligen kunna leda derhän, att en skrift, som t. ex. i Stockholm eller i större samhällen skulle bedömas såsom djupt sedlig och såsom egande en kulturel betydelse, kan i mindre samhällen komma att bedömas såsom osedlig, och medföra fängelsestraff för författaren, allt beroende på jurymännens olika uppfattning om sedlighetens begrepp.

Under sådana omständigheter och till dess en lyckligare form, som verkligen förmår åstadkomma inskränkning i författandet och utgifvandet af osedlig litteratur, blifvit funnen, anhåller jag att få yrka afslag å föreliggande förändring.

Herr Pettersson i Södertelje: Herr talman! Då det nu föreliggande förslaget behandlades i konstitutionsutskottet, reserverade sig tre af utskottets medlemmar mot utskottets tillstyrkande utlåtande, och de åberopade till stöd för sitt afstyrkande, att den föreslagna nya lydelsen af ifrågavarande paragraf skulle lemna en allt för osäker ledning åt jurymännen vid afgifvandet af deras röster. Och detta skäl är, enligt mitt förmenande, fullt tillräckligt för att motivera ett afslagsyrkande.

Den första formella fordran man har rätt att ställa på ett lagbud

*Om
ändrad lydelse af 3 § 13:o
tryckfrihets-
förelagningen.
(Forts.)*

torde väl vara, att det skall vara fullt klart och otvetydigt. Man har rätt att skärpa denna fordran, då det gäller en så ömtålig sak som att draga en strafflagsgräns för tryckfriheten. Och i ännu högre grad har man rätt att skärpa denna fordran, då, såsom i detta fall, lagtillämpningen skall handhafvas, icke af juridiskt bildade och tränade embetsdomare, utan af jurymän, hvilka icke blifvit särskildt skolade för domarekallet.

Huru uppfyller nu det föreliggande förslaget denna fordran? Det uppfyller den icke alls; det är oklart och mångtydigt, det lemnar afgörandet af huruvida en författare skall stämplas såsom brottslig eller icke åt jurymännens subjektiva sårbarhet för ohöjda framställningar.

Jag tänker mig, att en kulturhistoriker skrifer en afhandling från det gamla Roms kejsartid. Han är intresserad af sitt ämne, han upptäcker en del nya källskrifter, kanske företager han en resa till Pompeji, der han lyckas göra intressanta gräfningsfynd, och sedan skildrar han hvad han funnit i en historisk afhandling, som han får tryckt i, låt oss säga, den förnåma Nordisk Tidskrift.

Det är icke tvifvelaktigt, det är fullt säkert och klart, att unga obehärdade sinnen kunna taga skada af en sådan afhandling, och äfven många gamla och förståndiga män bli förvånade och tveksamma, ruska på hufvudet samt mena att dylika saker icke borde få tryckas. Författaren blir ock åtalad för skriften. Skulle då jurymännen falla honom, om det föreliggande förslaget vore lag?

Jag tänker mig vidare det fall, att en romanförfattare väljer till föremål för sin skönlitterära framställning en historia ifrån andra kejsardömet i Frankrike. Författaren själf är till sin åskådning och lefnadssätt en asket, men hans konstnärliga genius drifver honom till att gifva en liffull och färgrik skildring af de lösa seder, som rådde på den tid och ort, der den berättade händelsen tilldrager sig. Unga sinnen kunna gifvetvis taga skada af att läsa en sådan bok, äldre sinnen känna sig också sårade deraf. Huru skola jurymännen nu döma, i fall de veta, att det icke är tvifvelaktigt utan alldeles säkert, att den allmänna sedlighetskänslan i den stad, der boken blifvit åtalad, faktiskt sårats af densamma, men samtidigt finna i alla tidningar, ifrån Posttidningen till Socialdemokraten, att upplysta kritici berömma författarens grundliga historiska kunskaper, briljanta stil och, ty sådant kan vara möjligt, äfven hans allvarliga åskådning.

Slutligen vill jag nämna det fall, att författaren med flit sårat en utbredd anständighetskänsla.

En varm sedlighetsvän med djup känsla för vår tids sedeförderf, vill han öppna sin samtids ögon och åstadkomma en rensning af hvad han anser vara ett augiasstall. För sådant ändamål samlar han i en broschyr en mängd upprörande fakta, som i sådant afseende stå till buds; han framställer dem i bjert belysning, han skräder icke orden, han väcker skandal och han vill väcka skandal för att på så sätt kunna få till stånd en reform. Det är icke tvifvelaktigt, att hans

bok sårar ej allenast samhällets fariséer, utan äfven dem, som icke äro fariséer, hvilkas blygsamhets- och anständighetskänslor icke tåla vid så starka saker. Han åtalas; bör han dömas?

I likhet med en föregående aktad talare på dalabänken vill jag för min del beklaga de jurymän, som skulle komma att få bedöma ett dylikt mål, i fall det föreliggande förslaget blefve lag.

På grund af hvad jag nu anfört, och då Riksdagen är i tillfälle att genom ett bifall till herr Hedlunds motion åstadkomma en sådan skärpning af ifrågavarande lagparagraf, som fullt klart och otvetydigt skulle drabba endast personer, som äro straffbara, ber jag för min del att få yrka afslag å det föreliggande förslaget.

Med herr Pettersson instämde herr *David Bergström*.

Herr Johansson i Noraskog: Herr talman! Jag skall endast be att få säga några få ord. Det har talats om faran för skönlitterära skriftställare och historieforskare, om ifrågavarande förslag skulle blifva antaget. Jag skall dock, i olikhet med den näst föregående talaren, be att få erinra derom, att man kan skriva kulturhistoria utan att behöfva gå till den klassiska forntiden. Jag har för egen räkning sysslat ganska mycket med hembygdens och närgränsande bergslags- orters historia. Och i det hänseendet, om man vill ha reda på seder och bruk, lefnadssätt och förhållanden under t. ex. Vasaättens regerings- tid, så känner jag icke några bättre källor att tillgå än våra gamla domböcker och kronoräkenskaper, som finnas i de större offentliga arkiven. Om man i ett dylikt kulturhistoriskt arbete t. ex. meddelade en ur en gammal fogderäkenskap eller saköreslängd hemtad uppgift, att ett upprörande och afskyvärdt brott vid något tillfälle blifvit begånget, att brottslingen blifvit dömd att brännas, men att uti den ort, der brottet föröfvats, medel än på ett än på ett annat sätt, frivilligt eller af tvång sammanskjutits för att hindra verkställigheten af dödsdomen och derigenom låta rättvisan på det sättet mildras, så skulle möjligen till och med en sådan på officiella källor grundad framställning, om man på densamma skulle tillämpa stadgandet i föreliggande förslag efter orden, kunna anses vara sårande för tukt och sedlighet. Särskildt under politiskt upprörda tider, då sådana författare, som sysselsätta sig med historiska saker, tillika äro föremål för politiskt hat, hvilket, såsom herrarne torde veta, stundom är värre och intensivare än det s. k. teologiska, skulle det, under förutsättning af en dylik lagstiftning som den föreslagna, kunna blifva farligt nog att hafva alltför mycket begagnat sådana källor, som finnas i våra gamla arkivhandlingar. Det är hufvudsakligen ifrån deras synpunkt, hvilka syssla med vår egen svenska kulturhistoria, som jag ber att få instämma med dem, som yrkat afslag.

Herr Restadius: Då jag, herr talman, tagit till ordet ifrån den bänk jag i egenskap af medlem i denna kammare har mig anvisad,

Om
ändrad lydelse af 3 § 13:o)
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

*Om
ändrad lydelse
af 3 § 13:o)
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

är det uppenbart, att jag icke gör mig till tolk för regeringens åsigter, utan endast uttalar de tankar i ämnet, som jag hyser.

Jag vill då till en början endast framhålla, såsom utskottets vice ordförande redan gjort, att man åt den ifrågavarande lagändringen gifvit dimensioner, som den icke har.

Afsigten med den föreslagna lagändringen är blott den att göra den nuvarande otydliga lagen något så när tydlig och att åt lagbudet i fråga bereda enahanda innehåll, som numera förefinnes i 18 kap. 13 § strafflagen. Jag sade, att den nuvarande lagen är otydlig; jag skattar mig lycklig att därför kunna åberopa hvad den förste talaren i ämnet yttrade härom, då han karakteriserade detta lagbud såsom varande fullständigt afvita.

Jag skall nu något närmare ingå på och visa hvad detta lagförslag innebär, och huruvida det torde vara tänkbart med lagens nuvarande lydelse, att någon kan ådömas straff. Jag fäster mig då vid första momentet, deruti det står, att den åtalade skriften, för att kunna fällas, skall innehålla offentliga läror till någon last.

Jag hemställer till eder, mina herrar, om ni någonsin sett utgifvas en sådan bok, som skulle kunna hänföras under ifrågavarande stadgande, der det talas om en last, som sårar tukt och sedlighet, samt om läror till en sådan last; det skulle väl då vara någon sorts katekes eller någon annan besynnerlig tillställning, hvarigenom bland landets invånare skulle utbredas sådana läror. Jag sade nyss och vidhåller fortfarande, att, mig veterligen, någon sådan skrift icke under de senaste årtiondena förekommit.

Hvad åter angår det andra momentet, så skall, på sätt förut är anmärkt och jag redan år 1897 framhållit, för att ett straff skall kunna ådömas, bevisas att syftmålet med skriften varit af viss, uppgifven beskaffenhet. Nu är gällande lag om bevisning af sådan beskaffenhet, att man icke utan de allra största svårigheter kan komma åt den inre bevekelsegrunden hos den förment brottslige. Han kan ej fällas till straff under andra förhållanden, än att han sjelf erkänner sig hafva haft det eller det syftmålet; men gifvetvis ligger det ju i hans eget intresse att, så vidt möjligt, förneka ett dylikt förhållande.

Om nu så är — om den af mig här i korthet framlagda tolkningen af detta stadgande är riktig, så förstår jag ej, huru med lagbudets nuvarande lydelse en juryman kan, noga aktgifvande på lagens grund, förklara någon skyldig. Jag kan det åtminstone icke; och jag tror, att om man satte — hvilket jag alldeles icke vill — nio tränade domare till jurymän, skulle de icke kunna fälla någon skrift, åtalad efter det nuvarande 13:de momentet.

Vi, som önska att få föreliggande lagförslag antaget, åsyfta dermed att bringa detta stadgande till öfverensstämmelse med strafflagens nuvarande bud; och jag frågar, i likhet med konstitutionsutskottets ärade vice ordförande: hvad grund finnes väl för att en person skall få i tryck offentliggöra nästan hvad osedligt som helst, men deremot den, som i målning, bild eller dylikt åstadkommer något vida mindre

straffbart, straffas därför? Och jag hemställer slutligen: åstadkommer man icke genom den tryckta skriften, som kan utspridas bland allmänheten från landets nordligaste till dess sydligaste ända, vida mera skada, mera vådliga följder än genom en teckning, som blifver tillgänglig blott för några få?

Om
ändrad lydelse af 3 § 13. o)
tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

Nu säga de, som motsätta sig förslaget, att det är gungande, otydligt och vidare för skarpt. Gungande och otydligt tror jag, att man med skäl kan kalla det nuvarande lagbudet, men alldeles icke det föreliggande förslaget. Och jag frågar eder, mina herrar: om, såsom förut är omtaladt, de danska, norska och franska lagarne innefatta ungefär enahanda bestämmelser som förslaget; om dessa lagar kunnat verka utan att gifva anledning till någon tvekan eller på något sätt ingripa å litteratörens eller konstnärens berättigade arbete för utbredning af sina tankar och åsigter, och om man med dessa lagar, rätt tillämpade, kunnat nå det åsyftade målet — hvarför skulle ej förhållandet blifva detsamma med föreliggande förslag? I Danmark talar lagen på ifrågavarande ställe om »otuktig skrift», i Norge om »skrift, som kränker sedligheten»; och redan förut är nämnt, hvad den franska lagen i ty fall stadgar.

Hvad otydligt innebär det föreliggande förslaget? Jag har derom hört mycket talas, men jag har icke hört någon bestämd grund därför angifvas eller hört någon ifrågasätta, att man icke vet, hvad som menas med tukt och sedlighet. Vore det så, vore vårt folk så lågt sjunket, ja, då vore det just ej värdt att stifta lagar i ämnet; men jag hemställer till eder, om I icke tron, att man i hvarje samhälle kan leta ut nio jurymän, som derom lemna fullt tydligt besked. Man talar om att begreppet »tukt och sedlighet» under tidernas lopp förändras. Nåväl, då förändrar man lagen; men icke behöfver man nu, när man vet hvad tukt och sedlighet är, komma fram med ett dylikt påstående.

Jag har ett skäl, som jag redan framhöll år 1897, hvarför jag särskildt anser antagandet af detta lagförslag vara af synnerlig vikt — det nemligen, att man derigenom i någon mån skyddar dem, som äro deraf i behof, nemligen ungdomen, från de anledningar till stora frestelser, som ligga i den osedliga litteraturen. Och jag vågar till eder, mina herrar, som äro fäder eller ha barnens uppfostran om händer och ansvara för deras nuvarande och möjligen äfven deras tillkommande lif, hemställa, huruvida icke dessa omständigheter böra mana eder att, i hvad på eder ankommer, söka sätta en damm för lidelsernas flod. Gören det, och jag är förvissad om, att man icke derigenom skall inkräkta på den goda och samvetsgranna litteraturens berättigade verksamhetsfält.

Herr talman! På nu af mig anförda skäl yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Ericson* i Ransta.

Om
ändrad lydelse af 3 § 13:o
tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

Herr Höjer: Jag hade icke tänkt på något sätt deltaga i dagens sedlighetsdiskussion, emedan jag för tre år sedan yttrade mig mycket fullständigt i frågan — jag slutade då med att yrka afslag å den föreslagna lagändringen, ett utsökt nöje, som jag tänker bereda mig äfven i dag —; men jag har begärt ordet med anledning af hvad min högt ärade vän på vestgötabänken, herr Restadius, nyss yttrade. Han kom tillbaka med ett skäl för förslaget antagande, som i tal och skrift blifvit, jag vet nu icke hur många gånger, repeteradt, nemligen att hela frågan endast innebar en förändring af 3 § 13 mom. tryckfrihetsförordningen till full öfverensstämmelse med 18 kap. 13 § strafflagen. Jag ber då att få fästa min högt ärade väns uppmärksamhet derpå, att det finnes tre vägar, på hvilka man kan åstadkomma likhet mellan grundlagen å ena sidan och allmänna lagen å den andra. Antingen ändrar man grundlagen till öfverensstämmelse med allmänna lagen — det är, i parentes sagdt, efter mitt simpla förstånd det minst lämpliga —; eller ock, och det är det andra sättet, som förefaller mig i *princip mera* tilltalande, ändrar man allmänna lagen, så att den stämmer med grundlagen, ehuru jag dock i detta särskilda fall icke anser detta tillvägagående precis vara att rekommendera. Det tredje sättet slutligen består deri, att man först ändrar grundlagsparagrafen, så att den blir tidsenlig och korrekt, och sedan lämpar den allmänna lagens ordalydelse i öfverensstämmelse dermed; hvilken utväg enligt min tanke i detta fall afgjort vore den förnuftigaste.

Herr Restadius fann det nuvarande uttryckssättet i lagen vara i högsta grad otydligt och mycket otydligare än ordalydelsen i det föreslagna lagbudet. Ja, herre Gud, hvilken människa har väl tagit det nuvarande momentet i försvar eller sagt, att det är idealiskt i afseende å tydligheten — icke jag åtminstone och ej heller någon annan. Men jag vill fästa herr Restadii uppmärksamhet derpå, att här föreligger till begrundande och möjligen till antagande ett af herr Hedlund framlagdt förslag till sådan ändring af 13:de momentet i 3 § tryckfrihetsförordningen, att tydligheten skulle blifva betydligt större än den för närvarande är.

När herr Restadius säger, att den af konstitutionsutskottet föreslagna lydelsen skulle vara tydligare än den nuvarande, då står mitt förstånd alldeles stilla. Han tycks mena, att ingen människa i världen, som tänker sig noga in i saken, skall behöfva vara i tvifvelsmål om hvad som menas med tukt och sedlighet. Jag lyckönskar min ärade vän till hans vishet; men icke tror jag just, att många af Andra Kammarens ledamöter äro af den uppfattningen. Jag för min del har nu i tre år utan framgång funderat på hvad »tukt och sedlighet» egentligen är, för att ha det fullt klart för mig, för den händelsen, att — det Gud afvände — föreliggande förslag blefve till lag upphöjdt. Och om jag i denna stund helt indelikat rigtade en uppmaning till herr Restadius att ge en *korrekt och skarpt preciserad*

definition »på tukt och sedlighet», så håller jag tio mot ett, att han skulle bli grundkuggad i den examen.

Herr Restadius talade om den danska lagens bestämmelse. Ja, äfven jag har studerat 184 § i den danska strafflagen. Der heter det: »Den som offentliggör et utugtigt Skrift, straffes med Fængsel eller Böder. Den samme Straf er anvendelig paa den, som sælger, uddeler eller paa anden Maade udbreder eller som offentlig udstiller utugtige Afbildninger.» Dervid vill jag anmärka pro primo, att ordalagen i denna danska lagparagraf, ehuru visserligen beklagligt otydliga, i allt fall enligt mitt förmenande äro tydligare, mera precisa och mera bestämda än ordalagen i det lagförslag, vi nu hafva under debatt. Åtminstone är det för mitt svenska språköra alldeles klart, att det ligger en mycket tydligare mening i uttrycket »utugtigt Skrift» än i det här föreslagna uttrycket: »skrift, som sårar tukt och sedlighet», och det redan af det skäl, att i den danska lagtexten ej förekommer detta ord »sårar», som enligt mitt förmenande innehåller det subjektiva, det olycksaligt subjektiva moment, som i tillämpningen skulle göra, att godtyckets damoklessvärd komme att sväfva öfver Sveriges hela sköna litteratur. Jag vill vidare och pro secundo fästa uppmärksamheten derpå, att sjelfva tillämpningen af denna, så vidt jag kan förstå, i allt fall otydliga bestämmelse i den danska strafflagen likväl varit på ett glädjande sätt liberal. Det danska folket i allmänhet och köpenhamnarne i synnerhet äro ju också vida mera litterärt intresserade och bildade, än svenska folket i allmänhet är och stockholmarne i synnerhet. Att jag icke tagit denna min förmodan om en liberal tillämpning af den otydliga bestämmelsen i den danska lagen alldeles på höft, sluter jag af en kommentar till danska strafflagen, utgifven af den bekante professor Goos i Köpenhamn, i hvilken han i fråga om denna 184 § yttrar följande: »Det er ikke en kjønssædelig Fremstilling, naar kjønslivets Forhold benyttes saasom blot faktiskt (altsaa sædelig neutralt) Grundlag for videnskabelige Undersøgelser eller for en Drøftelse af ethiske eller retslige Problemer. Her dækker det berettigede Øjemed den nødvendige Benyttelse af de kjønslige Forhold, ogsaa i deres Udskejelser, som faktisk Grundlag.» Om herr Restadius och öfriga mycket varma sedlighetsiffrare i denna kammare vilja ge mig en garanti för, att de sjelfva äro villige att acceptera denna professor Goos' kommentar, och vidare svara för, att kommentaren bifogas den eventuella nya lagtexten till ovilkorlig efterrättelse för blifvande jurymän — ja då, men också endast då, skulle jag kunna åtminstone fundera på att gifva min röst åt det föreliggande förslaget.

Slutligen och för det tredje vill jag med afseende å den danska strafflagens 184 paragraf anmärka, att, enligt hvad jag fått mig berättadt, just nu hos de juridiskt bildade i Danmark börjat uppstå ett allt mer växande tvifvel på förträffligheten af ordalydelsen i den danska lagparagrafen. Detta lär särskildt vara fallet med den danske

Om
ändrad lydelse af 3 § 13:o)
tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

Om
ändrad lydelse af § 13:0)
tryckfrihets-
förordningen.
(Förta.)

professorn Bentzon, hvilken bestämdt yrkar omformulering af lagbudet i syfte att få detsamma klarare och mera preciseradt.

Till sist har herr Restadius nu liksom år 1897 talat om de arma barnen och den fara, som de skulle löpa, om man icke lade kapson på mer eller mindre tvifvelaktigt sedlig eller osedlig litteratur. Ja, herr Restadius, hvem har icke omsorg om de arma barnen. Det har jag lika mycket som någonsin min högt ärade vän på vestgötabänken, men jag vill fästa hans benägna uppmärksamhet derpå, att en hel massa, ja, kanske den största delen af verldslitteraturens förnämsta verk icke äro ämnade till barnböcker. Man skall komma i håg, att ett bland föräldrars och uppfostrares första åligganden är att se till, att 14 och 15 års ungdomar icke få spela herrar i bokhyllan, utan att far och mor hafva att åt dem utse lämplig lektyr. Äfven med afseende å de skönlitterära arbetena inom verldslitteraturen gäller, att många af dem äro mycket skadliga eller mindre passande för 14 och 15 års barn, men att de kunna vara till mycket både nöje och nytta, ja, till och med uppbyggelse för samma barn, sedan de uppnått lämplig ålder.

Det har varit för att i några punkter bemöta herr Restadius, som jag tagit mig friheten begära ordet. I öfrigt slutar jag med att yrka afslag å det föreliggande grundlagsändringsförslaget.

Herr Byström: Herr talman! Jag skall be att få säga några ord, och vill jag då först erinra derom, att bland de talare eller tidningar, som under senare tider yttrat sig i detta ämne, finnes det mig veterligen *ingen*, som försvarat den nuvarande lydelsen af denna tryckfrihetsförordningens här omordade paragraf. Jag tycker, att detta är ett tecken, som bör betyda något.

Äfven enligt min mening är paragrafen i fråga icke riktigt lämpligt affattad. Till en början anser jag liksom flere andra, att det egentligen icke finnes någon författare, som framställer »offentliga lärör till någon last». Hvad vidare angår de nuvarande orden »ohöjlda och skändliga framställningar af denna lasts utöfning, hvarigenom främjandet af ett förderligt lefnadssätt åsyftas», tror jag också, att det svårigen kan finnas någon författare, som åsyftar något sådant, utan syftemålet med skriften torde nog vara åtskilligt annat, särskildt ekonomisk vinst. Då man vidare besinnar, att man efter den nuvarande förordningens § 3 mom. 13 icke tyckes kunna fälla ett alster sådant som t. ex. »En morgondröm», anser äfven jag, att den nuvarande lagbestämmelsen icke är tillräckligt effektiv.

Jag ber vidare att få tillägga, att det förslag, som nu föreligger hvilande, icke heller för mig varit tillfredsställande. Jag är dock icke heller säker på att det förslag, som i form af motion i dagarne framstälts i Andra Kammaren och som visserligen icke kommer under omröstning nu, skulle vara det lämpligaste. För mig vill saken emellertid ställa sig så, som ordspråket säger, att af två onda ting väljer man det minst onda. Och jag för min del tror, att icke någon

våda skulle ske, om man antog det nu hvilande lagförslaget. Den gamla paragrafen har visserligen räckt i 100 år, men om den nya icke skulle blifva tillfredsställande, om oppositionen mot densamma blefve sådan, att den behöfde ändras, så komme den antagligen icke att behöfva gälla i 100 år. Det torde väl hädan som hittills blifva möjligt att ändra äfven denna lag, om så befinnes lämpligt.

Jag vill emellertid hafva sagt, att jag icke är vidare tillfredsstäld med det nya momentet, som jag skulle önska något annorlunda. En omformulering kan emellertid nu icke ega rum, utan måste vi antingen acceptera eller förkasta detsamma.

En af Riksdagens mest betydande män på sin tid har visserligen sagt, att »i tveksamma fall bör man ej uppträda aktivt», och kanhända det vore klokast att göra så i detta fall. Men liksom jag förra gången, då frågan var före, här i kammaren stod temligen tveksam, så har jag äfven nu velat gifva uttryck åt denna min känsla. Dock lutar jag deråt, att det kanske är klokare att antaga än att förkasta det nu hvilande förslaget.

Herr David Bergström: Herr talman! Jag kommer att rösta *mot* den nu föredragna punkten af konstitutionsutskottets betänkande.

Det har blifvit sagdt såväl inom som utom denna kammare, att man bör tänka på ungdomen, på de faror och frestelser, för hvilka den är utsatt, och att man därför bör antaga det hvilande Sahlinska förslaget till ändrad lydelse af 13 mom. af 3 paragrafen i tryckfrihetsförordningen. Ja, mina herrar, vi, som här i dag komma att rösta *mot* det hvilande grundlagsförslaget, vi vilja nog också värna om det uppväxande släktet och dess framtid, men vi se icke ett dylikt värn uti ett *kautschukmoment*, som förbinder till mer än allt eller till mindre än intet, beroende på i hvilka händer det kommer att ligga att tillämpa denna lagbestämmelse.

Jag har sjelf suttit i åtskilliga tryckfrihetsjuryer, i juryer som fält, och i juryer som friat; och jag har sjelf såsom juryman med min röst uttalat mig både för friande och fällande utslag. Jag saknar således icke alldeles erfarenhet på det område, hvarom nu är fråga. Och så mycket vill jag säga, att om det nu hvilande grundlagsförslaget blir grundlagsbud, kommer man derigenom att försätta samvetsömma jurymän i en mer än svår ställning, när de skola fullgöra sitt ansvarsfulla värf. Vid öfverläggningen inom en tryckfrihetsjury är den naturliga gången den, att jurymännen först klarera innebörden utaf det af åklagaren åberopade lagrummet och se till, hvilka gränser det utstakar för brottslighet eller icke-brottslighet, och att de sedan pröfva och afgöra, huruvida den åtalade skriften eller det åtalade skriftstället faller innanför eller utanför dessa gränser. Men det blir ingen lätt sak, mina herrar, om det nu hvilande förslaget antages, att afväga och afgöra vare sig det ena eller det andra. En sak är dock viss — och det behöfver man icke vara någon siare för att förutse — nemligen att det efter ett antagande af det hvilande

Om
ändrad lydelse
af 3 § 13:e)
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

Om
ändrad lydelse af 3 § 13:o
tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

förslaget skulle komma att blifva ändlösa diskussioner inom de framtida »sedlighets-juryerna», med intet annat resultat än en vacklande och oviss lagtillämpning.

Vi känna alla, mina herrar, det grundläggande budet i 84 paragrafen regeringsformen, att grundlagarne — och till dem hör lyckligt nog tryckfrihetsförordningen — skola i hvarje särskildt fall tillämpas efter deras ordalydelse. Men då gäller det också att gifva grundlagsbudet en noggrann och bestämd affattning, och detta icke mindre när de skola tillämpa af oskolade jurymän, än när de skola tillämpas af skolade tillister, af grundlagskännare och grundlagsstiftare.

Man har nu sagt — och det skall visst vara ett vägrande skäl — att det bör råda öfverensstämmelse mellan strafflagen och tryckfrihetsförordningen uti detta stycke. Ergo bör brottskaraktistiken blifva densamma i tryckfrihetsförordningen som i strafflagen. Ja, det låter mycket enkelt och bra, men man borde icke glömt att först leda i bevis, att brottskaraktistiken uti strafflagen verkligen är förträfflig, är tillfredsställande. Det ledet har man emellertid helt behändigt hoppat öfver i kedjan. De insigtsfulla jurister — och de äro icke så få — med hvilka jag talat i detta ämne, hafva alla erkänt svagheten hos denna brottskaraktistik och det mer än betänkliga uti att öfverflytta den till tryckfrihetsförordningen, att der tillämpas af juryens ledamöter, hvilka hafva att säga sitt »brottslig» eller »icke brottslig», utan att deremot finnes någon appell. Och i alldeles enahanda riktning hafva äfven i lag och lagtillämpning kunniga lekmän på olika banker och i olika läger inom denna kamraren uttalat sig.

Är det under sådana förhållanden skäl att nu uti en brådstörtad vändning antaga detta hvilande grundlagsförslag?

Men, säger man — och en talare på vestgötabänken har nyss sagt detsamma — den nuvarande grundlagsbestämmelsen uti 13 mom. af 3 paragrafen i tryckfrihetsförordningen kan icke tillämpas. Det var väl, att denne talare tillkännagaf, att han i detta ämne icke talade å regeringens vägnar, ty, såsom känt, öfvervakas tryckfriheten i vårt land af justitieministern, som låtit anställa flera tryckfrihetsåtal mot osedlig litteratur. Dessa hafva af justitiekanslern blifvit utförda med åberopande af just detta 13 moment. Och, om jag icke minnes fel, erforo vi af en redogörelse här för tre år sedan, att af 11 åtal, som under senare tider blifvit på så sätt anställda mot osedlig litteratur, 8 erhållit en fällande utgång.

Den ärade talaren på vestgötabänken sade vidare, att förhållandena nu icke vore annorlunda än för tre år sedan. Jag gick i går upp i justitiekanslerembetet för att der efterhöra, huru många osedliga skrifter justitieministern hade funnit anledning att låta åtala under dessa tre år, som förflutit sedan vi sist behandlade frågan. Och svaret blef: *icke en enda*. Det synes mig således, som om också det faktiska underlaget för ett förhastadt beslut i denna fråga vore synnerligen svagt.

Mina herrar, detta är skäl, som synas mig tillräckligt tala för att denna kammare icke i dag skall gå att med uppräckt händer taga emot detta arf från den gångna tre-årsperioden. Jag anser klokast, att vi i detta fall göra oss urarfva, och yrkar därför afslag å det nu föreliggande, hvilande grundlagsförslaget.

*Om
ändrad lydelse af 3 § 13:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Herr K. G. Karlsson i Göteborg: Jag begärde ordet med anledning af herr Byströms yttrande. Jag hoppas visserligen, att det i denna kammare icke finnes synnerligen många, hvilka på så svaga grunder, som de af honom anförda, skulle vilja vara med om det föreliggande hvilande förslaget. Han yttrade, som herrarne hörde, att den nuvarande lydelsen icke behagade honom. Det hvilande förslaget tillfredsställer honom ej heller, men han funderar dock på, föreföll det, som om det icke vore något litet bättre. Jag frågar: är icke den enda hållbara ståndpunkten, då fråga är om att göra så viktiga ändringar som grundlagsändringar, den, att man uppskjuter med att göra någon förändring, till dess man fått ett förslag, som är bestämdt bättre än det för närvarande gällande och som kan tillfredsställa rimliga kraf?

Det är endast detta jag, herr talman, velat framhålla. För öfrigt yrkar jag afslag å den nu föredragna punkten.

Herr Waldenström: Jag deltog icke i diskussionen om denna fråga för tre år sedan, och jag har varit tveksam, huruvida jag skulle yttra mig nu, men jag har kommit till det resultat, att jag *bör* säga, hvad jag i denna punkt tänker.

Här har anmärkts, att den föreslagna paragrafen icke är riktigt tillfredsställande, och jag tror, att man skulle kunna bevisa, att den icke är det. Men jag vill hemställa till herrarne: När har någonsin här i kammaren antagits en lagparagraf, som varit fullt tillfredsställande för alla? Jag har varit med här i 17 riksdagar, men aldrig har jag hört, att en lagparagraf antagits på den grund, att den varit fullt tillfredsställande för alla. Här, såsom eljest, får man taga det bästa, man kan få, i förhoppning att tillämpningen af lagen skall utjemna de kantigheter, som till äfventyrs vid härklyfverier skulle kunna åstadkommas genom att tolka den på ett sätt, som aldrig varit lagstiftarens mening.

Här har ock klagats öfver den ställning, i hvilken samvetsömma jurymän skulle komma, i fall detta förslag blefve antaget; och en talare, som sade sig sjelf hafva suttit i juryer många gånger, kände, att det skulle blifva mycket obehagligt att sitta i jury en gång till, om detta förslag blefve lag. Jag har aldrig suttit i någon jury, men jag säger: om jag sutte i en sådan, och den uppmaningen ställdes till mig, äfven vid bedömandet af den mest osedliga skrift: Var så god och ådagalägg, att författaren till skriften har »*åsyftat att befrämja ett förderligt lefnadssätt*», såsom lagens ord för närvarande lyda, så skulle jag alltid känna mig som menedare, i fall jag förklarade en

Om
ändrad lydelse af 3 § 13:o
tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

sådan skrift för brottslig enligt nuvarande tryckfrihetslag, ty att *afsigten* med dess författande varit den nämnda, det vore någonting som jag *aldrig* kunde bevisa; det vore någonting som jag kunde *förmoda*, något som för mig kunde hafva *den högsta grad af sannolikhet*, men icke heller mera. Ty sådana skrifter utgifvas för att roa läsaren och att skaffa författaren ett namn och litet penningar. Om jag ock hade den allra lifligaste öfvertygelse om att syftet varit det nämnda, skulle jag dock, som sagdt, aldrig kunna bevisa det. Jag anser således, att om man klagat öfver svårigheter för samvetsömna jurymän, så bör man skynda sig att utbyta nuvarande lag mot nu föreliggande förslag, som i alla fall ställer jurymannen på vida bättre ståndpunkt än den, på hvilken han för närvarande står.

Det var en talare på dalabänken, som sade: »tror någon meniska, att man genom lagparagrafer skall kunna höja sedligheten i landet?» Af vissa orsaker undrar jag, om jag hörde rätt. Det der är ett tal, som man hört i ofantligt många år mot alla sträfvanden för att få en förbättrad rusdryckslagstiftning. Alltid har den frågan kastats upp: »tror man då, att man genom lagparagrafer skall kunna höja nykterheten i landet?» »Nej, har man svarat, det måste ske på öfvertygelsens och uppfostrans väg». Ja, alldeles riktigt. På öfvertygelsens och uppfostrans väg är det som det *positiva* arbetet skall ske, men lagstiftningen må hafva till uppgift att *undanvälta de stötestenar*, som ligga i vägen för uppfostringsarbetet, då det verkar i bestämd syftning till folkets bästa. Så är det, då det gäller nykterhet; så är det, då det gäller sedlighet.

Jag konstaterar med tillfredsställelse, hvad den ärade talaren på göteborgsbänken, herr Hedlund, sade i sitt anförande, hvars formfulländning jag riktigt beundrade, *att vi behöfva i vår tryckfrihetslag en sedlighetsparagraf*. Ja, vi behöfva den. Nu sade samme talare, med anförande af Frankrikes exempel, att en sådan sedlighetsparagraf verkar ofantligt litet eller ingenting, om den sedliga anden bland folket är på förfall. Det är också alldeles riktigt. Huru vi än lagstifta, kommer detta aldrig att hafva någon verkan, om den sedliga anden är i sjunkande. Men jag tror för min enskilda del, att man genom sådana här paragrafer skulle kunna *fördröja* förfallet och kanske i många fall förhindra det.

Samme talare anförde äfven ett yttrande af en af våra förnämsta skönlitterära författare, såsom han sade — jag tror mig veta, hvem han menade, ehuru han icke nämnde något namn. Denne hade yttrat, att den skönlitterära produktionen i vår tland för närvarande tagit en sådan rigtning — eller hvad det var för uttryck han begagnade — att en konflikt mellan densamma och en sedlighetsparagraf, vare sig den gamla eller den nu föreslagna eller någon annan, icke gerna skulle kunna komma i fråga. Ja, det der är ju mycket bra. Och då behöfver ju den skönlitterära produktionen, så länge den fortgår i samma rigtning, aldrig vara rädd för någon sedlighetsparagraf i vår grundlag. Men då man säger detta, må man fråga sig: huru har

det varit förr, ja, för ganska kort tid sedan? Och hvad borgar för, att det, som varit förr, icke kan komma tillbaka igen? Att alltsammans kan vara jemförelsevis bra nu är icke bevis för, att så varit, och icke heller ett bevis för, att det kommer att så förblifva. Ty äfven hos oss kan ett sedligt förfall inträda, som undergräfvit grundvalarne för hela vårt samhälles bestånd. Så har händt förut. Många folk, som i historien spelat en stor roll, hafva politiskt dukat under, därför att de moraliskt hafva ruttnat.

Den ärade talaren sade tillika, att man förblandar sedlighet och känsla för sedlighet, och att af denna sammanblandning alltid svårigheter vid lagtillämpning skola uppstå. Ja, det är alldeles riktigt. Så är det äfven, då man talar om hvad som strider mot *rätten*. Då sammanblandar man rätt och känsla för rätt. Och hvarje lagtillämpning sker alltid efter den känsla för rätt, som för närvarande är rådande. Hvarje lagtillämpning af ett sedlighetsbud kommer därför också alltid att ske efter den känsla för sedlighet, som är rådande. Längre kan man naturligtvis aldrig komma. Dock måste man väl erkänna, att det finnes åtskilliga sedliga såväl som rättsliga maximer af fullkomligt objektiv natur, som ingen menniska kan förneka eller draga i tvifvelsmål. Och det förvånade mig icke litet att höra den ärade talaren på göteborgsbanken sjelf göra en skarp skilnad mellan sedlighet och känsla för sedlighet, när han anförde de bekanta Kellgrenska orden: »Anständigheten kom, och sederna försvunno»; ty anständigheten der är ingenting annat än den känsla för sedlighet, som är rådande.

*Om
ändrad lydelse af § 13:0
tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)*

Herr Hedlund sade vidare, att det, som enligt nu föreslagna paragraf skulle straffas i dag, det skulle icke straffas i morgon, och det, som straffades på ett ställe, komme icke att straffas på ett annat, ja, i vissa fall komme samma förseelse att bedömas olika i olika fall på samma plats. Ja, äfven detta är riktigt, och det sker så äfven under lagens närvarande lydelse. Sådant hör till den mänskliga ofullkomligheten. Det sker också icke blott, då fråga är om sedlighet, utan ock då fråga är om rätt. Man ser, huru domstolarne fälla olika utslag. Vid klagomål kan man finna, att häradsrätten eller rådstufvurätten dömt på ett sätt, hofrätten på ett annat och Kongl. Maj:t på ännu ett annat sätt. Ja, om man närmare ser efter de prejudikat, som förekomma i fråga om lagtillämpningen, skall man finna, att äfven hos Kongl. Maj:t förekommit olika praxis i alldeles analoga fall.

Herrarne veta äfven, huru här i denna kammare, då fråga varit om tolkning af viktiga grundlagsparagrafer, en olika praxis gjort sig gällande vid olika tillfällen, så att kammarens beslut på olika tider icke stått i öfverensstämmelse med hvarandra.

Detta är, som sagdt, någonting, som man måste erkänna, och skall man vänta med en lagförändring, till dess man kan åstadkomma något sådant, att dylika ojemnheter i tillämpningen blifva omöjliga, så är det bäst att uppskjuta all lagstiftning till dagen efter den yttersta dagen.

Om
ändrad lydelse af 3 § 13:o)
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

För öfrigt ber jag att få säga, att det, som nämndes, står i mycket nära sammanhang med sjelfva juryinstitutionen. Det hör till juryinstitutionens olägenheter. Ingen kan neka, att denna institution har olägenheter, lika väl som den i vissa fall har fördelar. Frågan blir alltså den, hvilka som äro öfvervägande, fördelarne eller olägenheterna, och finner man då, att fördelarne äro större än olägenheterna vid juryinstitutionen, så må man taga den äfven med risk att utsätta sig för de olägenheter, med hvilka den är förenad. Längre kan man säkerligen icke komma här i denna tidsålder.

Herr Hedlund har framlagt en motion, hvari han också vill en ändring af detta moment i tryckfrihetslagen, men en ändring, som är väsentligen annorlunda beskaffad. Han är först och främst rädd för, att vetenskapliga afhandlingar skulle kunna drabbas af de straff, denna paragraf enligt förslaget stadgar för förseelse af nu ifrågasvarande slag. Jag tror icke, att man behöfver vara rädd för något sådant, så länge som det i paragrafens inledningsord står, att man alltid skall se till skriftens tanke och äsyftning mer än till sjelfva uttrycket. De orden har man icke tagit bort i förslaget, och meningen har aldrig varit att taga bort dem. Jag är ock fullkomligt förvissad, att icke något verkligt vetenskapligt arbete skall råka ut för denna paragraf, det må vara en kulturhistorisk skildring från det gamla Rom, eller en dylik från Vermland »det sköna, det härliga land». Herr Johan Johansson i Noraskog behöfver därför icke frukta, att hans kulturskildringar från sin hembygd skola råka ut för denna paragraf, om den antages. Men skulle så ske, då lofvar jag att betala böterna.

Deremot, herr talman, kan jag icke säga alldeles detsamma om skönlitterära verk, särskildt då jag tänker på den »sköna» litteratur, som vi i vårt land varit begåfvade med under de två å tre sista decennierna. Jag kan alldeles icke se, att denna s. k. skönlitterära verksamhet skulle ha något behof eller någon rättighet att fritt få sära tukt och sedlighet. Att ett sådant behof icke förefinnes, framgår af hvad herr Hedlund anført efter den förut omnämnde ärade store författaren, att nemligen den litterära produktionen för närvarande går i en sådan rigtning, att dess innehåll icke gerna kan komma i konflikt med några sedlighetslagar.

Det vore ju för öfrigt ganska märkvärdigt, om man skulle göra ett undantag för skönlitterära alster. Lagen om giftiga tapeter och tyger gör icke något undantag för vackra tapeter, utan man får rifva ned äfven de vackraste. Lagen angående förgiftande af näringsmedel gör icke något undantag för konditorier, som göra vackra, konstnärligt utsirade krokaner, och det vore väl märkvärdigt, om strafflagen i fråga om sina bestämmelser mot lösaktiga qvinnor skulle göra undantag för dem, som vore vackra, och säga: »dem fån I icke röra, äfven om de föra ett uselt och anstötligt lefverne, men de fula mån I gerna straffa.»

På samma sätt, herr talman, förhåller det sig, tänker jag, med

de skönlitterära författarne. Finnes en sådan, som icke kan låta bli att sära tukt och sedlighet, så må han gerna låta bli att skrifva eller också utsättas för den risk, som är förenad med att skrifva på detta sätt. Och jag tror och kan försäkra för sant, icke blott som en subjektiv mening, utan som en objektiv verklighet, att det för vårt folks utveckling och bildning icke behöfves en skönlitteratur, som icke kan hålla sig ifrån att sära tukt och sedlighet.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till det framlagda förslaget.

Med herr Waldenström förenade sig herr *Sandquist*.

Herr Persson i Tällberg: I en allvarlig debatt kan man knappast upptaga till bemötande allt hvad herr lektor Waldenström här yttrat. Men då herr Waldenström i sitt anförande frågat, om vi någonsin här i kammaren antagit ett lagförslag, som tillfredsställt alla, så vill jag visserligen i det afseendet gifva lektor Waldenström rätt. Men jag vill å andra sidan erinra, att hvad beträffar det nu föreliggande grundlagsändringsförslaget, så inträffar det egendomliga, att det icke är tillfredsställande för någon, icke ens för herr Waldenström eller för förslagsställarne sjelfva, utan alla, som ha ifrat för förslagets antagande, ha erkänt dess brister, och det är således icke tillfredsställande för någon. Detta om detta.

Men jag begärde egentligen icke ordet för att säga detta, utan det var på grund af herr Waldenströms sätt att citera. Han angaf, att jag skulle ha frågat, om någon kunde tro, att man kunde höja sedligheten genom lagparagrafer. En sådan fråga har jag emellertid icke framställt, utan jag sade i mitt första anförande, att jag icke trodde, att man skulle kunna höja sedligheten genom så tänjbara och dunkla lagparagrafer som de föreliggande, och det innebär ju något helt annat än det yttrande, som herr Waldenström citerat såsom mitt. Jag vill gerna medgifva, att ett sådant sätt att citera, som herr Waldenström användt, har nära 2,000 års anor för sig, men jag tror dock icke, att det är tillrådligt att tillämpa den metoden vid debatter i Andra Kammaren.

Herr Hedlund: Jag skall be att med några ord få vända mig mot den ärade representanten på geflebänken. Han ådagalade i sitt anförande precis samma svårighet, som — såsom jag påpekat — är så allmän bland allmänheten, nemligen att skilja anständighet och sedlighet åt. Den skillnaden kan förklaras med ett helt enkelt exempel, det nemligen, att vissa delar af det gamla testamentet utan tvifvel sära vår tids begrepp om anständighet, men icke äro de osedliga.

Han framhöll vidare, att, såsom vi dagligdags se, olika domstolar fälla olika domar och alltså kunna misstaga sig; på samma sätt kunde ju också juryerna misstaga sig. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att här dock föreligger en väsentlig skillnad.

Om
ändrad lydelse af 3 § 13:o
tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

Om
ändrad lydelse af 3 § 13:o)
tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

Enligt det hvilande förslaget gäller det för en jury att afgöra, om en sak är ett brott eller icke, ja, det kan till och med blifva fråga om det är ett brott eller en förtjenstfull handling. En domstol åter har icke annat att göra än att afgöra, huruvida den tilltalade begått den eller den förseelsen eller icke. Ett brott är ett brott, den saken är der fullt faststald, och frågan blir endast, om den anklagade bevisligen gjort sig skyldig till brottet eller icke. Detta blir ju en högst väsentlig skilnad.

Det är nu icke fråga, om det af mig väckta förslaget skall antagas, som det är, eller ens öfver hufvud antagas. Men då herr Waldenström inlät sig i kritik af detta förslag, som icke tillhör dagens öfverläggning, så skall jag tillåta mig att fästa uppmärksamheten derpå, att der står ett litet ord, »allvarlig», åsyftande allvarliga vetenskapliga och konstnärliga ändamål, och jag tror, att detta ord ungefärligen drager upp gränsen, som den ärade talaren trodde saknades, men som han ville få.

Det allvarligaste för mig i detta afseende är emellertid, att om man sätter in en allt för vidt sväfvande sedlighetsparagraf, som ger allt för mycken anledning till misstyding och missbruk och allt för mycken anledning till domar, som harma det allmänna rättsmedvetandet, så sjunker paragrafen i en misskredit, som kan blifva farlig, när den på allvar behöfves. Derfor tycker jag, att det vore bättre, att man väntade, till dess man finge en lydelse på paragrafen, som bättre kunde skydda för missbruk af densamma och derigenom äfven blefve ett säkrare värn mot verklig osedlighet, när det gäller att finna ett sådant.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på antagande af det föreliggande grundlagsändringsförslaget och *dels* på detsammas förkastande; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att det från 1897 års riksdag hvilande förslag till ändrad lydelse af 3 § 13:o) tryckfrihetsförordningen skall af kammaren antagas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, är nämnda förslag af kammaren förkastadt.

Omröstningen visade 132 ja mot 73 nej; och hade alltså förslaget af kammaren antagits.

Härefter föredrogs *de från 1897 års riksdag hvilande förslag till ändrad lydelse af §§ 16, 18 och 25 riksdagsordningen.*

Om
ändrad lydelse
af 3 § 13:o)
tryckfrihets-
förelöningen.
(Forts.)

Det under punkt 1 framlagda förslag till ändrad lydelse af § 16 godkändes af kammaren.

Vid föredragning derefter af *det under punkt 2 framlagda förslag till ändrad lydelse af §§ 16 och 18* begärdes ordet af

Herr Elowson, som yttrade: Jag hemställer, att kammaren behagade afslå hela det under n:o 2 framlagda förslaget.

Då kammaren redan antagit en förändrad lydelse af § 16 mom. 3 af riksdagsordningen, förefaller det mig, som skulle en derifrån afvikande lydelse af samma lagrum icke kunna godkännas. Beträffande det tillägg, som gjorts angående affattande af protokoll, synes det mig dessutom vara föga ändamålsenligt, att Konungen skulle fastställa formulär för valprotokoll.

Jag hemställer därför, att kammaren måtte afslå det nu föredragna alternativa förslaget.

Friherre Barnekow anförde härefter: Om jag lyckats rätt uppfatta den näst föregående talaren, så yrkade han afslag å momentet, emedan han ansåg det i detsamma föreslagna formuläret obehöfligt.

Konstitutionsutskottet har emellertid icke varit af samma uppfattning, utan just emedan det funnit ett dylikt formulär så behöfligt, har det ansett, att ett stadgande i denna riktning borde intagas i grundlagen.

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag yrka bifall till det hvilande grundlagsändringsförslaget i detta moment.

Vidare yttrades ej. Det framlagda förslaget godkändes.

Härefter föredrogs *det under punkt 3 framlagda förslag till ändrad lydelse af § 18;* och blef jemväl berörda förslag godkändt.

Utskottet hade i förevarande memorial anmält, att, derest ofvan omförmälda, under särskilda punkter framlagda förslag till ändrad lydelse af §§ 16 och 18 riksdagsordningen skulle af Riksdagen antagas, de godkända förslagen skulle vid nämnda paragrafers slutliga affattning hopföras; och uppdrog kammaren nu åt utskottet att för berörda ändamål vidtaga nödiga åtgärder.

Slutligen föredrogs *det under punkt 4 framlagda förslag till ändrad lydelse af § 25,* hvilket förslag jemväl af kammaren godkändes.

Härefter företogs till afgörande *det från riksdagen år 1898 hvilande förslag till ändrad lydelse af § 15 riksdagsordningen.*

Enligt detta förslag skulle ifrågavarande § erhålla denna förändrade lydelse:

1. Val till riksdagsmän i Andra Kammaren verkställas under *september månad* året näst före början af de tre år, för hvilka valen gälla.

2. Förordnar Konungen nya val eller afgår eljest riksdagsman för Andra Kammaren innan den tid, för hvilken han blifvit vald, tilländalupit, verkställles ofördröjligen inom den valkrets, som utsett den afgångne, nytt val för den återstående tiden.

Beträffande detta förslag anförde:

*Angående
ändrad ly-
delse af § 15
riksdagsord-
ningen.*

Friherre von Knorring: Herr talman, mina herrar! Mot det förslag till ändring af grundlagen, hvilket nu senast blifvit uppläst, skall jag be att få opponera mig.

I öfverensstämmelse med 38 § af riksdagsordningen bör ett grundlagsändringsförslag, som kommer från konstitutionsutskottet, vara så beskaffadt, att det kan anses innebära en högst nödig eller nyttig ändring. Men jag kan icke finna, att den nu föreslagna förändringen är högst nödig eller nyttig, ja, jag anser att den icke alls är nödig eller nyttig.

Man vill sannolikt såsom skäl för förändringen åberopa hvad som förut åberopats till stöd för densamma, eller att under riksdagarnas lopp ingifvits och till konstitutionsutskottet remitterats många motioner i syfte att inskränka tiden för val till Riksdagens Andra Kammare. Ja, att flere sådana motioner hafva framkommit, är nog sant, men dermed bevisas ingalunda, att en ändring verkligen är nödig eller nyttig, utan detta skäl är i sjelfva verket, så vidt jag kan förstå, endast ett yttre sådant. Jag kan icke inse, att, blott i följd deraf att åtskilliga motioner afgifvits i denna fråga, konstitutionsutskottet bör för kamrarne framlägga ett förslag, som icke är öfverensstämmande med någon enda af dessa motioner. Jag kan nemligen icke erinra mig, att det i någon af dessa motioner föreslås, emedan man anser valtiden böra inskränkas, ett framflyttande af tiden för utseende af riksdagsmän för denna kammare till *sista* delen af den nu tillättna valtiden.

Man vill fråga: hvarför skulle det då icke vara lämpligt att inskränka valtiden till september månad? Derå vill jag svara, att, hvad landsbygden beträffar, den nu föreslagna förändringen af valtiden af flera skäl icke komme att blifva nyttig enligt min tro. Liksom, enligt hvad vi känna, det vid slutet af hvarje riksdag är mycket ondt om tid, så att, ehuru riksdagsarbetet då pågår under högtryck, man likväl icke hinner med allt så bra som man borde, likaså är

det för landtmännen vanligen ganska kinkigt att under slutet af sommaren hinna med alla de göromål, som då böra utföras. Följden af september månads antagande till valmånad blefve sannolikt den, att den mängd af valmän, som kallas de små jordbrukarne, mycket ofta skulle underlåta att infinna sig vid valet. De skulle resonera så: riksdagsman väljes oss förutan lika bra; vi göra mera nytta med att vara hemma i dag och sköta om vårt skördearbete.

Vidare vågar jag fästa uppmärksamheten på att under september månad en mängd offentliga åligganden och ärenden skola utföras. Förutom att regementsmötena fortsätta ett godt stycke in i september, hvarigenom officers- och underofficerscorpserna ofta kunde blifva beröfvade möjligheten att deltaga i riksdagsmannavalen, bruka de s. k. höstetingen i många domsagor börja just under september månad, och likaså veta vi, att landstingen under denna månad hålla sina sammanträden. Det skulle utan tvifvel i många orter blifva ganska svårt för domhafvanden att passa in valet på en sådan dag, att icke en mängd valmän förhindras att begagna sig af sin valrätt.

Om man spørjer efter anledningen till att konstitutionsutskottet bestämt sig för september månad, så gifver visserligen icke något dess utlåtande upplysning derom, men jag har hört sägas anledningen vara den, att städerna — och särskildt de stora städerna — icke skulle gilla, att valtiden inskränktes till någon annan månad än september. Nå, detta är ju visserligen ett skäl, hvarför det icke bör bestämmas en annan valtid för städerna, men det utgör icke något skäl, hvarför samma valtid skall bestämmas *för landet*. Jag skulle visst icke vilja hafva en valtid, som på något sätt vore till skada för städerna, men jag vet icke heller någon orsak, hvarför man för landet skulle bestämma en valtid, som vore förlagd till den eller den månaden, eller af den eller den beskaffenheten, bara därför att de stora städerna icke vilja hafva det på annat sätt.

I Andra Kammaren har, när denna fråga behandlats, ofta uttryckts den önskan, att man borde sträfva efter att få en gemensam valdag. Men jag tror för min del, att det vore mycket svårt att för vårt långsträckta rike finna en för både stad och land gemensam lämplig valdag, som kunde gillas af begge slagen valkorporationer. Möjligen vill man säga, att, om vi nu nöja oss med valtidsens inskränkande till en viss månad, vi då åtminstone ginge i den rätta riktningen, och att vi framdeles kunde uppfinna en sådan dag. Jag tror dock icke, att riktningen vore så rätt, ty då man framdeles efter detta lagförslags antagande komme till frågan om viss valdag, skulle med all sannolikhet — eller med all säkerhet, vill jag nästan säga — denna gemensamma valdag förläggas till en hvardag i september månad, och det anser jag icke blifva lämpligt för landsbygden. Jag har icke hört uttalas, att man är belåten med det förslag, som nu framlagts af konstitutionsutskottet; men det finnes nog flere landtmän, som resonera så, att det kan göra alldeles detsamma, huru det stadgas i detta afseende. Jag tror dock, att det är origtigt re-

*Angående
ändrad lydelse af § 15
riksdagsordningen.
(Forts.)*

Angående
ändrad lydelse af § 15
riksdagsordningen.
(Forts.)

sonera på det sättet. Af erfarenheten vet man, att hittills hafva de flesta valen på landsbygden blifvit förlagda till augusti månad — och det bör väl finnas något särskildt skäl, hvarför de flesta domhufvandena förlägga valen till denna månad. Jag förmodar nemligen, att det icke skett blott af en nyck. Sannolikt hafva domhufvandena funnit, att de flesta valkretsarne på landsbygden äro mest belättna med den tiden. Jag har härmed icke velat uttala, att jag hyser förkärlek för augusti såsom valmånad. Den frågan föreligger ju icke nu, hvilken månad borde föredragas framför september, det är endast fråga om att antaga eller förkasta det förslag i saken, hvilket framlagts af konstitutionsutskottet. Man synes emellertid hittills hafva ansett augusti månad såsom lämpligast för riksdagsmannaval på landsbygden.

För öfrigt, om jag skulle våga säga något om huru jag anser, att denna fråga borde lösas, så vet jag ingen orsak, hvarför man icke skulle kunna bestämma en söndag såsom valdag. Jag ser ingen anledning, hvarför icke en sådan bestämmelse skulle kunna upptagas i grundlagen. Härigenom skulle man åstadkomma, att valmännen på landsbygden i större mängd komme fram och begagnade sig af sin valrätt, och det borde alla finna lämpligt, vare sig de tillhöra den ena eller den andra politiska uppfattningen. Möjligen skulle en och annan anse, att hvilodagen blefve vanhelgad genom riksdagsmannavals anställande å densamma; men jag tror icke, att man bör hafva den uppfattningen. Hvar och en, som varit med om sådana val å landsbygden, vet mycket väl, att det är allvarliga sammanträden, der ingenting stör den helgd, hvori sabbaten bör hållas. Vi böra dessutom erinra oss, att det enligt kommunalförordningen icke möter något hinder att hålla kommunalstämma på en söndag, och vi veta nog äfven, att der kunna förekomma diskussioner, som stundom öfvergå till rätt allvarsamma tvister och kunna röra sig om mycket materiella ämnen. Jag tror således, att det icke skulle vara origtigt eller olämpligt att i grundlagen bestämma söndagen till valdag för riksdagsmannaval, åtminstone på landsbygden. Men jag anser naturligtvis icke, att den frågan nu kan upptagas till behandling, utan inskränker mig till att, på grund af hvad jag förut yttrat, yrka afslag å utskottets förslag.

Herr Göransson: Herr talman, mina herrar! Då jag anser den nu föreslagna förändringen icke vara någon förbättring, enär det fortfarande skulle komma att lemnas åt valförrättaren ett alltför stort rådrum med afseende å bestämmandet af valdag, och då jag är öfvertygad, att förslaget, om det skulle blifva antaget, komme att förhindra, för att icke säga omöjliggöra förändring i en annan och lämpligare rigtning, nemligen bestämmandet af en gemensam valdag för hela landet, hvilket jag för min del anser vara en verkligt både nödig och nyttig reform, så kan jag nu icke biträda det föreliggande förslaget, utan ber att få yrka afslag derå.

Häruti instämde herr *Andersson* i Helgesta.

Vidare anförde:

*Angående
ändrad ly-
delse af § 15
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)*

Herr *Ericsson* i Vallsta: I likhet med den föregående talaren skulle också jag gerna se, att vi finge en för land och stad gemensam valdag; men det har vid upprepade tillfällen visat sig möta stora svårigheter att få en bestämmelse derom genomförd. Jag vill erinra, hurusom redan år 1884 väcktes af herr *Göransson* en motion, att såsom gemensam valdag för hela landet skulle bestämmas första måndagen i juli. Konstitutionsutskottet ändrade förslaget derhän, att dagen bestämdes till andra måndagen i samma månad. Detta utskottets förslag antogs såsom hvilande, men förkastades af 1885 års Riksdag. Vid 1897 års riksdag väcktes af herr *Wallmark* en motion om att såsom gemensam valdag skulle antagas andra söndagen eller, eventuellt, andra lördagen i september månad. I anledning af denna motion föreslog konstitutionsutskottet, att sista lördagen i september skulle bestämmas såsom gemensam valdag. När detta förslag i Andra Kammaren behandlades, påpekades, hvilka svårigheter det mötte att ena sig om en gemensam valdag, som vore lämplig för alla orter i vårt vidsträckta land och för alla samhällsklasser. Sålunda anmärktes mot bestämmandet af söndagen, att söndagsarbete vore i lag förbjudet och att många funnes, hvilkas samveten förbjöd dem att då förrätta något arbete, hvilket kunde vara fallet med t. ex. valförrättaren. Under måndagar, tisdagar, onsdagar och torsdagar hölles dels de årliga höstetingen, dels landstingens sammanträden. Återstodo så endast fredagen och lördagen. Mot fredagen hade man väl inga egentliga anmärkningar att göra, men mot lördagen invände man, att denna i allmänhet vore en affärsdag; då skola landtmännen och stadsborna sammanträffa för att göra affärer med hvarandra, och då skulle man stå inför möjligheterna att antingen bli förhindrad sköta sina affärer eller också hindras från att delta i riksdagsmannavalet. Emellertid hafva nu de allra fleste, som yttrat sig i frågan, ansett, att en förkortning i den långa tid af 3—4 månader, hvarunder valen nu kunna ske, borde vidtagas och man har tillika i allmänhet ansett, att en gemensam valdag skulle vara lämplig. Men då nu en koncentrerung härutinnan är önskelig och nyttig, och när det visat sig omöjligt att för närvarande kunna enas om en gemensam valdag, så kan jag icke inse, hvarför vi ej skulle kunna förkorta tiden så mycket som till en månad. Det har förut invändts och invändes äfven nu, att ett antagande af detta förslag lätt skulle hindra genomförandet framdeles af en gemensam valdag, men jag tror det icke. Jag önskar lika mycket som någon annan en gemensam valdag, men när det har visat sig möta sådana svårigheter, har jag ansett, att det i alla fall vore en fördel och ett steg i den rätta riktningen, att tiden bestämdes till åtminstone en månad.

Det invändes af den förste talaren här i dag, att bestämmandet

Angående
ändrad ly-
delse af § 15
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

af september till valmånad är väl sent. Jag ber att gent emot honom få påpeka, att jag i min motion föreslagit senare hälften af augusti och första hälften af september såsom lämplig tid för valen. Konstitutionsutskottet ändrade emellertid mitt förslag och satte september som valmånad, och jag har för min del egentligen ingenting att invända deremot, ty landtmännen hafva i alla händelser icke större brådska under september månad än under augusti. Skörden är nemligen i allmänhet afslutad i september, hvilket aldrig är fallet under augusti.

Jag yrkar bifall till det föreliggande förslaget.

Med herr Ericsson förenade sig herrar *Wallmark* och *Ström*.

Friherre Barnekow: Eftersom jag inom konstitutionsutskottet varit med om att antaga det föreliggande förslaget, ber jag att med några ord få försvara utskottet mot den förste ärade talaren.

Denna fråga har, ständigt upprepad, förekommit i utskottet under flera år, mest i den form, att man önskat att få en bestämd valdag. Nu är visserligen sant, att utskottet icke behöfver taga hänsyn der-till, att motionen återkommer gång efter annan, men utskottet har ansett, att i en sådan fråga som denna, hvilken ofta har upprepats och det ständigt, märk väl, mina herrar, från denna kammare, man borde söka att i någon form gå fordringarna till mötes.

Vi sökte då först inom utskottet att få eu bestämd valdag, men det stötte på så många svårigheter, att vi omöjligen kunde komma öfverens om en sådan. Det är sant, att den dag, som kanske vore lättast att bestämma och hvilken möjligen också skulle kunna ha utsigt att gå igenom, verkligen är söndagen. Men jag får erkänna att jag för min del, såväl som många andra, hade skrupler för att bestämma söndagen till valdag. Jag har ingenting emot, att den saken är frivillig, så att domhafvanden eger rättighet att utsätta valet till en söndag, om han känner, att valkretsen önskar det, men jag kan icke vara med om att i lag föreskrifva, att valet skall ske på en söndag, på samma gång som lagen föreskrifver att söndagen skall vara en hvilodag. Jag skulle derigenom tvinga de personer, som i de större städerna förrätta valen, att sannolikt sitta hela sabbaten under träget arbete från morgon till afton, och jag kan icke anse det vara riktigt att så helga hvilodagen. När man har en dag, som skall vara fri från arbete, så må det väl vara den enskildes fria vilja att på den dagen göra hvad han vill, och att i lag föreskrifva att ett val då skall verkställas, har jag och många med mig icke kunnat vara med om.

När vi i utskottet icke kunnat komma öfverens om en bestämd valdag, tänkte vi oss, att man möjligen skulle kunna koncentrera valtiden, så att den blefve en månad. Och hvarför vill man det? Jo, därför att man anser, att det skulle vara lämpligt, om den valagitation, som pågår under valen, icke hölle landet i en sorts valrus

under loppet af omkring 4 månader, utan att det vore tillräckligt, om detta inskränktes till en månad. Nu kunna valen börja under juni månad och fortsätta flera månader af året, allt under en agitation för dessa val, hvilken det vore lämpligast att kunna inskränka.

Men då kommer frågan, hvilken månad man skall taga. Inom utskottet var det verkligen en af landtmännen, som just anmärkte, att september månad var för dem en svår månad, därför att skördetiden då inträffade. Men som det är meningen, att det härvidlag skall gälla *lika för alla*, så måste jag erkänna, att det var ett tillmötesgående mot städerna, äfven de större, att taga september till valmånad. Jag är känd för att vara en fiende till städerna — och jag är ännu kanske litet rädd för de der vännerna, men kanske det framdeles blir bättre — men jag har velat gå till mötes i så måtto, att jag icke varit med om två valdagar, en för landsbygden och en för städerna, utan tagit september till valmånad. Vål är det sant, att det kan vara olämpligt för många landtmän att under skördetiden gå och välja riksdagsman, men vi kunde icke i utskottet komma saken närmare, och därför hafva vi beslutit att föreslå september till valmånad.

Jag vet icke, huru landtmännen tänka i denna fråga. Jag hörde icke hvad den föregående talaren yttrade, men två landtmän hafva haft ordet före mig, och de hafva yrkat afslag. Jag har emellertid varit med om detta kompromissförslag i konstitutionsutskottet, och därför kan jag för närvarande icke annat än yrka bifall till detsamma. Jag tror icke, att det skall hafva så vådliga följder för landtmännen, som den förste talaren sade. Det är visserligen sant, att i september månad sammanträda höstting och landsting, men de förra hållas i första veckan af månaden och landstingen börja icke förr än i den tredje veckan, och då återstår alltså den andra veckan i september.

Då jag, som sagdt, varit i konstitutionsutskottet med om detta lagförslag, och då det redan är antaget såsom hvilande, kan jag icke annat än yrka bifall till detsamma.

Herr Sjö: Lika litet som jag, då denna fråga senast behandlades i denna kammare, kunde vara med om att antaga det förslag, som nu föreligger till vidare grundlagsenlig behandling, lika litet kan jag nu vara med om att antaga det, och detta af det enkla skäl, att jag auser det vara hvarken nödigt eller nyttigt, att detta ändringsförslag införes i 15 § riksdagsordningen.

Skilnaden mellan den föreslagna lydelsen och den nuvarande är, att nu föreslås: »Val till riksdagsmän i Andra Kammaren verkställas *under september månad* — — —» och att det nu lyder: »Val till riksdagsmän i Andra Kammaren verkställas *inom september månads utgång* — — —». Vi skulle således, om vi antog detta nu hvilande grundlagsändringsförslag, enligt mitt förmenande lemna ett bättre och taga ett sämre, hvilket jag — som sagdt — icke kan vara med om. Om vi t. ex. på landsbygden ha en domare, som är så tillmötesgående, att han rådgör med ledamöterna i rätten angående den tid,

*Angående
ändrad lydelse af § 15
riksdagsordningen.
(Forts.)*

Angående
ändrad be-
delse af § 15
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

som är lämpligast för riksdagsmannaval, och dessa då säga, att t. ex. tiden före höstarbetet i början af juli skulle vara den lämpligaste, så skulle, derest vi nu antoge detta förslag, rätten att då hafva valet under den af mig omnämnda tid vara afskuren. Den förste talaren anförde äfven en annan fördel, som vi skulle gå miste om genom antagande af förslaget, hvilket äfven jag anser vara ett skäl för afslag.

Jag ber också att få nämna ett annat skäl för afstyrkande. Om det skulle bestämmas, att valet skulle förrättas under september månad, och om valet öfverklagades, hvarvid man vanligtvis icke allenast går till Konungens befallningshafvande, utan äfven derifrån till Kongl. Maj:t, så skulle, i det fall att Kongl. Maj:t upphäver valet och detta egt rum allt för sent, t. ex. i mediet eller slutet af september, lätt kunna hända, att den blifvande nye riksdagsmannen icke kommer in i Riksdagen, förrän någon tid efter dess början.

Hur jag än ser saken, synes det mig sålunda, att vi afhända oss ett bättre för att i stället taga det, som nu bjudes här, hvilket enligt mitt förmenande blir ett sämre, och det är därför, som jag icke kan annat än yrka afslag å det föreliggande förslaget.

Herr David Bergström: Herr talman! Då jag har begärt ordet, är det icke för att se denna fråga ur städernas synpunkt, ty städernas representanter kunna af naturliga skäl för sin del gerna vara med om förslaget utan vidare, utan jag har begärt ordet för att lemna några uppgifter, i hvilkas ljus denna fråga torde böra ses, då man talar om densamma med hänsyn till valen å landsbygden.

Den ärade förste talaren har erinrat, att hittills hafva de flesta val på landsbygden hållits i augusti, och han har sagt, att, om tidrymden för valen begränsades till september, det skulle blifva svårt för domhafvanden att passa in en valdag, som icke hindrade ett större antal att utöfva sin valrätt, och han har dervid särskildt framhållit de mindre jordbrukarne. Ja, men den ärade talaren nämnde sjelf en dag, som han ansåg synnerligen väl passande till valdag, nemligen söndagen. Det visar sig äfven, att söndagen i allt högre och högre grad börjar användas som valdag. Jag var i går uppe i statistiska centralbyrån och kunde der med tillhjelp af en tjänsteman blifva i tillfälle att genomgå de ännu icke fullt bearbetade uppgifterna från de senaste valen, och det visade sig, att af 1899 års val förrättades icke mindre än 61 val å landsbygden på söndag emot för tio år sedan, 1890, endast 16 söndagsval. Det visade sig vidare, att det äfven skett en framflyttning med afseende å tiden för valen å landsbygden. Medan för tre år sedan icke mer än 17 val egde rum å landsbygden under förra hälften af september, förrättades i föl under samma tid mer än dubbelt så många val, nemligen 35. I betraktande af denna tendens, torde det väl ej vara så betänkligt att fastställa september som valmånad. En sak är ju alldeles tydlig, och den äro nog också alla med om, nemligen att den tidrymd, under hvilken

valen förrättas i vårt land, gerna bör begränsas från de nuvarande fyra månaderna till en månad.

Man har här i dag från motståndarne till det hvilande förslaget hört, att de till och med gerna vilja vara med om en så stor begränsning af valtiden, att denna inskränktes till en gemensam valdag för hela landet. Men den ärade förste talaren anmärkte sjelf, att det skulle vara ytterst svårt att finna en för stad och land lämplig gemensam valdag. Då är frågan, om det är klokt att låta detta enligt hans mening oupphinneliga bästa slå i hjel det upphinneliga goda. Jag tror det icke, utan yrkar bifall till det hvilande förslaget.

*Angående
ändrad lydelse af § 15
riksdagsordningen.
(Forts.)*

Herr Lindblad: Herr talman! Jag måste upprigtigt bekänna, att, då jag för mig sjelf sökt öfverväga de fördelar, som skulle vara förknippade med det nu föreliggande förslaget till ändring af grundlagen, jag icke har kunnat komma till någon klarhet derutinnan, utan jag är fullkomligt oviss om, huruvida någon förbättring med afseende på framtida val i det fallet skulle kunna förväntas.

Här har visserligen nyss påpekats, att man derigenom möjligtvis skulle kunna undvika den agitation, som nu allmänt bedrivs till valen, men jag frågar, om det är ett rätt sätt att undvika agitationen genom att helt enkelt uppskjuta valen till en tid, som är längre framskriden än den nu för valen brukliga, och att sålunda lemna agitationen längre spelrum. Då jag icke kan spåra, att förslaget innebär *någon* förbättring, ännu mindre att det kan anses som en högst *nödig* ändring, vågar jag för min del förorda, att detsamma icke här antages.

Det kanske är tillbörligt att forska efter *hvarifrån* yrkandet om denna ändring kommer. Ett gammalt citat säger, att man »fruktar grekerna, äfven när de komma med skänker». Jag undrar, om icke denna sats är tillämplig i det här fallet. Det kan kanske icke alldeles säkert påstås, att den nu föreslagna förändringen kommer från städerna, men då det der finner varma försvarare och då man dessutom alldeles påtagligen måste inse, att det är landsbygden, som till skada för sig sjelf ger efter för städernas fordringar i det föreliggande förslaget, så finner jag dock deri anledning till en viss betänksamhet. Det är redan antydtyt af flere talare, att en stor del val på landsbygden nu hållas i augusti. Hvarför skall det kallas för en förbättring, när man tvingas att ha valet en månad senare? Jag tycker, att, om lagen medger större frihet i vissa afseenden, bör ej just från det liberala hållet framställas förslag om inskränkande bestämmelser, utan jag anser, att man särskildt der borde kunna vara nöjd med så stor frihet, som kan tillåtas.

Här har påpekats svårigheten att finna bestämmelser, som äro fullt lämpliga *för alla delar* af vårt vidsträckta land, och jag för min del tror ej, att några sådana bestämmelser kunna gifvas. Det är *derför* som jag är fullt öfvertygad om att, när vi nu gå att kanske för en lång framtid antaga en ny lydelse af denna viktiga grundlags-

Angående
ändrad lydelse af § 15
riksdagsordningen.
(Forts.)

bestämmelse, skola dock de orter, som måhända känna sig tilltalade af förändringen, vara lojala mot de andra orterna, som hafva särskildt angifna olägenheter af det nu föreliggande förslaget.

Enligt hvad som berättas mig, har Första Kammaren redan fattat sitt beslut, och detta måtte ha gått ut på bifall. Förmodligen har Första Kammaren resonerat som så, att i denna fråga må Andra Kammaren sjelf afgöra, hvad den finner vara för sig bäst passande. Men detta låter frågan för mig komma i en viktigare och betydelsefullare ställning, ty säkert är, att om vi nu inskränka valtiden, så kunna vi framdeles icke gå tillbaka till den bestämmelse, som förut har funnits; den inskränkning, som nu göres, kan ej ändras, äfven om man skulle komma att röna verkliga olägenheter.

Med anledning af hvad jag här anfört, yrkar jag afslag å det föreliggande förslaget.

Herr David Bergström: Med anledning af den siste ärade talarens yttrande, ber jag att få påpeka, att de af honom omtalade »stadsgrekerna» måtte ha befunnit sig i konstitutionsutskottet, ty det förslag, som vi här nu behandla, är *konstitutionsutskottets* förslag och icke den ursprunglige motionärens. Hans förslag gick nemligen ut på att få valtiden bestämd till dagarne mellan den 15 augusti och den 15 september.

Härmed var öfverläggningen afslutad. Herr talmannen gaf propositioner å de derunder framställda yrkandena, nemligen *dels* på antagande af det föreliggande grundlagsändringsförslaget och *dels* på förkastande af detsamma; och fann herr talmannen förstnämnda yrkande vara med öfvervägande ja besvaradt. Votering begärdes likväl, hvilken ock företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att det från 1898 års riksdag hvilande förslag till ändrad lydelse af § 15 riksdagsordningen skall af kammaren antagas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, är nämnda förslag af kammaren förkastadt.

Omröstningen visade 116 ja mot 84 nej; och hade alltså förslaget af kammaren antagits.

Härefter antogs jemväl *det från 1898 års riksdag hvilande förslag till ändrad lydelse af §§ 1 och 5 tryckfrihetsförordningen.*

Slutligen föredrogos hvar efter annat och blefvo af kammaren antagna de från 1899 års riksdag hvilande förslag till ändrad lydelse dels af §§ 5, 6 och 42 regeringsformen, dels af §§ 10, 20, 32, 33, 34, 37 och 45 riksdagsordningen, dels ock af 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen, i fråga om offentliggörande af ansökning om patent samt dertill hörande handlingar.

§ 9.

Härefter föredrogos hvar för sig och blefvo af kammaren godkända statsutskottets nedannämnda utlåtanden:

n:o 12, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående optionsrätt till arrendet af förra hospitalshemmanet $\frac{1}{2}$ mantal Follinge n:o 2 jemte Fallsberg, en utjord, i Östergötlands län;

n:o 13, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra militiebostället 1 mantal Rågsjö n:is 2 och 3 Bengts- och Larsagård i Jönköpings län hörande lägenhet;

n:o 14, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till kronohemmanen $\frac{1}{4}$ mantal Libbetomta n:o 1 och 2 mantal Hallsta n:is 1 och 2 i Södermanlands län hörande lägenhet;

n:o 15, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtskilliga till indragna militieboställen i Östergötlands län hörande lägenheter;

n:o 16, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af tre till förra militiebostället 1 mantal Öfra Leberg n:o 6 Bossgård i Östergötlands län hörande lägenheter;

n:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse åt enskilde af ett invid Bastuträsk jernvägsstation beläget område af kronoparken Brännheden i Norsjö socken af Vesterbottens län; och

n:o 18, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af ett för gatureglering erforderligt område invid länsfängelset i Kristianstad.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades

herr E. F. W. Meyer.....	under 3 dagar fr. o. m. den 8 dennes
» C. J. Ödman.....	» 8 » » 10 »

	herr <i>A. Hansson</i> i Solberga	under 6 dagar fr. o. m. den 8 dennes			
	» <i>J. Johansson</i> i Valared	» 6 »	»	10	»
	» <i>L. Eriksson</i> i Bäck ...	» 6 »	»	8	»
och	» <i>P. P. Waldenström</i>	» 3 »	»	10	»

§ 12.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

statsutskottets utlåtande n:o 19, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om inledande underhandlingar angående afträdelse, under vissa vilkor, till Mecklenburg-Schwerin af Sveriges år 1803 pantsatta besittningar i Tyskland; och

lagutskottets utlåtande n:o 6, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 2 § i förordningen den 21 mars 1884 angående kungörande af tiden för allmänna tingsammans träden i vissa domsagor samt för avslutande af ting.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,23 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.